

PALVELUITA YHTEENSOVITTAMASSA

Työväline ammatillisen kuntoutuksen
yksilövalmentajalle

Jenni Kuusikko

Opinnäytetyö
Joulukuu 2011

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä KUUSIKKO, Jenni	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 13.12.2011
	Sivumäärä 21	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi PALVELUITA YHTEENSOVITTAMASSA. Työväline ammatillisen kuntoutuksen yksilövalmentajalle.		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaajat HÄKKINEN, Sanna NIINIVIRTA, Mari		
Toimeksiantaja Yksityinen valmennusalan yritys		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Sosiaalipalvelut ovat viime vuosina olleet muutoksen kohteena. Palveluita on alettu tuotteistaa ja paketoita eri palveluntuottajien järjestettäväksi. Samalla palvelujärjestelmä sirpaloituu entisestään, eikä kukaan välttämättä vastaa niistä asiakkaista, joiden tarpeita tarjolla olevat palvelupaketit eivät kata. Tämä luo tarpeen palveluohjauksen osaamiselle myös muilla tahoilla kuin perinteisessä kuntien palveluohjauksessa.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää ammatillisessa kuntoutuksessa toimivan, yksityisen valmennusalan yrityksen yksilövalmentajien palvelujärjestelmäosaamista siten, että valmentajilla on tiedolliset lähtökohdat ohjata kuntoutujaa hakemaan sellaisia sosiaalisia etuuksia, joihin yrityksen ammatillisen kuntoutuksen asiakkaan voidaan vamman tai sairauden vuoksi katsoa mahdollisesti olevan oikeutettu.</p> <p>Aiheesta koottiin pääasiassa Kelalta, sosiaali- ja terveystoimesta sekä verohallinnosta haettavat, lainsäädännön takaamat sosiaaliset etuudet, joiden voitiin nähdä edesauttavan asiakkaan työhönpaluumahdollisuutta taloudellisen tilanteen kohenemisen ja arjessa selviytymisen paranemisen kautta. Näistä yhdistettiin kirjalliseen muotoon diasarjaksi etuuksien pääkohdat, kuten kenelle etuutta voidaan myöntää, mistä sitä on mahdollista hakea ja mitä haettaessa on syytä huomioida. Diasarja toimii työvälineenä, ja se esiteltiin käyttötarkoituksineen toimeksiannon tehneen yrityksen yksilövalmentajille sekä luovutettiin heidän käyttöönsä koulutuspäivässä. Tämän jälkeen valmentajille annettiin mahdollisuus testata ja kommentoida työvälinettä. Kokemusten pohjalta työvälinettä muokattiin vielä yrityksen tarpeisiin sopivaksi.</p> <p>Raportoinnissa käydään läpi työvälineen syntyprosessi, jonka tarvetta ja tarkoituksenmukaisuutta perustellaan palveluohjauksen teoriataustan ja yksilövalmennusprosessin kautta. Opinnäytetyön pohjalta ei voida tehdä johtopäätöksiä siitä, kehittyikö yksilövalmentajien osaaminen. Kehittymisen arviointi vaatisi erillisen tutkimuksen.</p>		
Avainsanat (asiasanat) palveluohjaus, yksilövalmennus, ammatillinen kuntoutus, kehittämistyö		
Muut tiedot Liitteenä diasarja 38 sivua		

Author KUUSIKKO, Jenni	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 13.12.2011
	Pages 21	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title RECONCILIATING SOCIAL SERVICES. A tool for a personal trainer of vocational rehabilitation.		
Degree Programme Social Services		
Tutors HÄKKINEN, Sanna NIINIVIRTA, Mari		
Assigned by Private training company		
<p>Abstract</p> <p>The social services have changed much during the last few years. They have started to productize and tailor their services so that these are organized by different service providers. At the same time the service system is becoming more and more fragmented. It might also be that nobody is responsible for those clients whose needs the service packages do not cover. This creates a need for case management knowhow also in other sectors than the municipalities which are the traditional sector for case management.</p> <p>The objective for this thesis was to develop the service system knowhow of the personal trainers of a private training company working in vocational rehabilitation. The aim was to give the personal trainers a knowledge basis so that they can guide their vocational rehabilitation clients to apply for social benefits to which they are possibly entitled based on their injury or condition.</p> <p>All the social benefits which are guaranteed by legislation and applicable mostly from Kela (the Social Insurance Institution of Finland), the social and health care services and the Tax Administration were collected. These could help the clients to return to working life by financially improving their situation and enhancing their coping with everyday life. The main points of these benefits were assembled in a written form as a slide show. These main points included, for example, information on who is entitled to the benefit, where the benefit can be applied for and what has to be taken into consideration when applying for it. The slide show is meant to work as a tool, and its purpose and use were presented to the personal trainers of the assignor company in a training day. After this the trainers were given a chance to test and comment on the tool. Based on their experiences the tool was further adapted for the needs of the company.</p> <p>The creation process of the tool is described in this report. Its need and purpose are justified by examining the theory background of case management and the personal training process. Based on this thesis it is not possible to draw any conclusions if the personal trainers' knowhow increased. Analyzing this would need a separate study.</p>		
Keywords		
Case management, personal training, vocational rehabilitation, development		
Miscellaneous Attached to a slide 38 pages		

SISÄLTÖ

1	Johdanto	2
2	Palveluohjaus	4
2.1	Palveluohjauksen mallit	4
2.2	Palveluohjauksen kolme tasoa	5
3	Yksilövalmennus	6
3.1	Yksilövalmentaja	7
3.2	Yksilövalmennusprosessi sosionomin näkökulmasta	9
3.3	Yksilövalmennuksen tarve	11
4	Työvälineen synty ja tavoite	12
4.1	Suunnittelu	13
4.2	Suunnitelmista todeksi	14
4.3	Esittely	16
5	Pohdinta	17
	LÄHTEET	19

	LIITTEET	22
	Liite 1. Työväline Kelan, sosiaali- ja terveystoimen sekä verohallinnon etuuksista ammattillisen kuntoutuksen asiakkaiden työhönpaluumahdollisuuksien parantami- seksi	22

KUVIOT

	KUVIO 1. Palveluohjausprosessi	9
	KUVIO 2. Yksilövalmennusprosessi sosionomin näkökulmasta	10

TAULUKOT

	TAULUKKO 1. Palveluohjauksen kolme tasoa	5
--	--	---

1 Johdanto

Sosiaalijärjestelmä on muutoksen pyörteessä, ja yhtenä muutoksena voidaan nähdä palveluiden tuotteistaminen ja paketoiminen. Tämä on osaltaan johtanut palvelujärjestelmän erikoistumiseen ja eriytymiseen entistä repaleisemmaksi, kun tiettyihin palveluihin erikoistuneita palveluntarjoajia on alkanut ilmaantua entistä enemmän. Yksilön on enää vaikeaa pysyä selvillä palvelujen järjestämistavoista ja järjestäjätahoista. Tämän johdosta palvelujärjestelmän keskeisimmäksi tekijäksi muodostuu tänä päivänä palveluohjaus. (Virkki, Vartiainen, Kettunen & Heinämäki 2011, 134–138.) Kuntoutus on osa sosiaalijärjestelmää, ja myös kuntoutusjärjestelmästä löytyy useita eri osa-alueita, jotka kaikki toimivat yksin, ikään kuin omana tahonaan. Yhtenä tahona on ammatillinen kuntoutus, joka sekin on pilkottu yhä pienempiin osiin. Nykyisin myös työeläkeyhtiöt ovat alkaneet hankkia ostopalveluina ammatillisen kuntoutuksen erityisosaamista yksityisiltä ammatillisen kuntoutuksen palveluntuottajilta.

Sosionomin (AMK) koulutuksessa korostuu asiakkaan palvelutarpeen tunnistamisen osaaminen, mikä on myös osa sosiaaliohjauksen toimenkuvaa. Lisäksi sosiaaliohjauksen toimenkuva koostuu palveluohjauksen toteuttamisesta ja asiakkaan asian hoitamisesta sekä kuntoutumista edistävästä asiakastyöstä ja asiakkaan tukemisesta itseenäiseen selviytymiseen. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 90.) Suorittaessani syksyllä 2010 sosionomikoulutuksen liittyvää palveluohjauksen harjoittelua ammatillista kuntoutusta kokonaisvaltaisella työotteella toteuttavassa valmennusalan yrityksessä, nousi yksilövalmennuksessa esiin valmentajan henkilökohtainen näkemys kokonaisvaltaisesta työotteesta sekä sen merkitys valmennusprosessin etenemiseen ja valmennuksen tulokseen. Sosionomin osaamisen näkökulmasta kokonaisvaltaiseen työotteeseen sisältyvät myös palvelutarpeen arviointi ja palveluohjauksen toteuttaminen. Kiinnittämällä näihin huomiota valmennuksessa päästään yksilön kannalta parempaan lopputulokseen.

Koska valmentajien koulutustausta sekä työhistoria on yksilöllinen ja kokonaisuudessaan hyvinkin moninainen, on yrityksessä ollut tarvetta kehittää valmentajien palvelujärjestelmäosaamista siten, että valmentajilla olisi osaamista ohjata kuntoutujaa

hakemaan sellaisia sosiaalisia etuuksia, joihin kuntoutujan voidaan vamman tai sairauden vuoksi katsoa olevan oikeutettu. Tästä tarpeesta on syntynyt työväline (liite1), palvelutarjotin, jonka avulla yksilövalmentajat voivat valmennusprosessissa ohjata asiakkaitaan oikeiden palveluiden piiriin. Tämä opinnäytetyö on siis yhteistyössä valmentajien kanssa toteutettu kehittämistyö, jonka tuottaman sisällön tavoitteena on antaa yksilövalmentajille valmiuksia hyödyntää palveluohjausta toimintatapana omassa työssään.

Raportoinnin pääsisältönä on kuvaus työvälineen kehittämisprosessista. Lähestyn aihetta raportoinnin alkuosassa palveluohjauksen ja sen määrittelyn kautta. Seuraavaksi esittelen työvälineen kehittämisen prosessin vaihe vaiheelta. Jäljempänä kerron yksilövalmennuksesta sekä kuvaan yksilövalmennusprosessia sosionomin näkökulmasta. Viimeisenä kokoon yhteen ajatuksiani sekä palveluohjauksesta ja sen merkityksestä yksilövalmennukseen että prosessin tuomasta ammatillisesta kasvusta.

2 Palveluohjaus

Palveluohjaukselle on olemassa useita eri määritelmiä (mm. Suominen & Tuominen 2007, 7; Pietiläinen & Seppälä 2003, 10–17), jotka näkökulmista riippuen poikkeavat toisistaan hyvinkin paljon. Hännisen mukaan palveluohjausta voidaan pitää kattona tai sateenvarjona, jonka alle mahtuvat paitsi asiakkaat tarpeidensa ja auttajatahojensa kanssa, niin myös erilaiset tukimuodot ja palvelut tuottajineen sekä näiden käyttämät erilaiset palveluohjauksen työotteet. Tällainen sateenvarjo-malli onkin omiaan kuvaamaan myös sitä yksilövalmennusta kaikkine tekijöineen, josta tämä opinnäytetyö on saanut alkunsa. (Hänninen 2007, 14.) Näkemykseni mukaan erityisesti Pietiläisen ja Seppälän (2003, 10) määritelmä kuvaa sitä palveluohjauksen toteuttamistapaa, jolla toimitaan hyvin usein ammatillisen kuntoutuksen kentällä:

Palveluohjauksen käsitteellä kuvataan niitä toimintoja, joilla asiakkaan ja viranomaisia edustavan palveluohjaajan yhteistyönä suunnitellaan, organisoidaan, yhteensovitetään ja arvioidaan palveluja, joita asiakas tai hänen perheensä tarvitsevat nykyisessä elämänvaiheessaan elämänhallintansa tueksi.

Tämän vuoksi olen valinnut kyseisen palveluohjauksen määritelmän näkökulmaksi ammatillisen kuntoutuksen yksilöohjauksessa toteutuvaan palveluohjaukseen. Myös Suominen (2011a) näkemys, jonka mukaan palveluohjauksen tarkoituksena on ”Suhteen kautta muodostuvan tiedon avulla vahvistaa asiakkaan itsenäistä elämää.”, vastaa täysin etenkin ammatillisen kuntoutuksen yksilövalmennusta. Kokemusteni perusteella yksilövalmennuksen perustana on valmentajan ja kuntoutujan välinen luottamuksellinen suhde, jonka kautta valmentaja tukee kuntoutujaa työhönpaluussa.

2.1 Palveluohjauksen mallit

Palveluohjaus voidaan jakaa erilaisiin malleihin monin eri tavoin (mm. Suominen 2011b, 32–33; Notko 2006, 63). Henkilökohtaisesti katson, että opinnäytetyöni tilanneen yrityksen tuottamassa yksilövalmennuksessa palveluohjaus on toimintatapa, kuten Notko (2006, 63) erittelee palveluohjauksen malleja.

Palveluohjausmallien jaottelu on olennainen osa palveluohjausta, joten käyn lyhyesti läpi Suominen mukaan tällä hetkellä Suomessa vallalla olevat palveluohjauksen mallit. Suominen näkee palveluohjauksen jakautuvan nykypäivänä Suomessa kahteen eri malliin. Ensimmäisenä hän esittelee mallin, jossa palveluohjaaja on palvelujärjestelmää edustava asiantuntija. Toisessa mallissa asiakas asioi eri palveluluissa, jolloin palveluohjaaja toimii asiakkaan tukena ja tulkkina. Mallit näyttävät melko erilaisilta, mutta Suominen muistuttaa, että palveluohjaajan on ymmärrettävä ja kyettävä yhdistämään molempia näkökulmia, jotta hyvään käytäntöön perustuva palveluohjaus voi toteutua. Palveluohjaaja on asiakkaastaan välittävä, kokonaisvaltaisesti toimiva ammattilainen. (Suominen 2011b, 32–33.)

2.2 Palveluohjauksen kolme tasoa

Suominen (2011a) mukaan palveluohjauksessa on kolme eri tasoa. Yhdellä tasolla on varsinainen palveluohjaus, toisella tasolla toimitaan asiakastyössä palveluohjauksellisesti, ja kolmannella tasolla ollaan palveluiden asiantuntijana. Myös Hänninen on kuvannut palveluohjausta kolmella eri tasolla palveluohjaukseen liittyvien työotteiden kautta. Yhtenä työotteena hän näkee neuvonnan ja/tai ohjauksen, toisena palveluohjauksellisen työotteen ja kolmantena on yksilökohtainen palveluohjaus. (Hänninen 2007, 14.) Taulukossa 1 on esitelty Suominen (2011a) ja Hännisen (2007, 14–17) ajatusta palveluohjauksen tasoista.

TAULUKKO 1. Palveluohjauksen kolme tasoa (mm. Suominen 2011a)

TASO	TOIMINTA
Palveluohjaus	Asiakkaan palvelutarpeen selvittäminen, palvelujen yhteensovittaminen ja linkittäminen.
Palveluohjauksellinen toiminta	Monia palveluja tarvitsevan asiakkaan palvelujen kokoaminen asiakkaan saataville.
Palveluiden asiantuntijuus	Intensiivinen palveluohjaus, jossa palveluohjaaja toimii myös asiakkaan kotona.

Hännisen (2007, 18) mukaan palveluohjauksen kolmen tason kautta pyritään myös malliin, jossa palveluiden tarvitsijat saisivat kaikki palvelut samasta paikasta, ja jossa vain auttamisen tasot vaihtelevat.

3 Yksilövalmennus

Ammatillisessa kuntoutuksessa toteutettavan yksilövalmennuksen tavoitteena on kuntoutujan työhönpaluu. Haaviston, Raivion ja Rissan (2004, 64) mukaan yksilövalmennusprosessi on henkilökohtainen prosessi, jossa asiakas itse määrittelee tavoitteensa. Koivula on todennut muun muassa osatyökykyisten saattavan tarvita erilaisia palveluita voidakseen palata työelämään. Sellainen ajattelumalli, jossa työvoimapolitiittiset ja sosiaalipoliittiset toiminnot kulkevat rinnatusten, johtaa yksilön kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja lisää elämänlaatua. (Koivula 2004, 116–119.) Tällöin voidaan katsoa, että järjestämällä kuntoutujalle tämän tarvitsemia, muun muassa Kelan, sosiaali- ja terveystoimen, verohallinnon palveluita ja etuuksia, voidaan päästä kohti edellä mainittua tavoitetta, työhönpaluuta.

Ammatillisesta kuntoutuksesta säädetään työntekijän eläkelaisissa (19.5.2006/395) ja laissa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (15.7.2005/566) sekä asetuksessa kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta (23.8.1991/1161). Ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteillä on tarkoitus auttaa henkilöä jatkamaan työelämässä (Työeläkevakuuttajat TELA ry 2011). Ammatillisen kuntoutuksen järjestämisestä vastaavat eri tahot, kuten Kela, työvoimahallinto ja työeläkeyhtiöt. Koska opinnäytetyön tilanteen yrityksen tuottama ammatillinen kuntoutus on pääasiassa työeläkekuntoutusta, tarkastelen opinnäytetyössäni ainoastaan työeläkekuntoutusta ammatillisen kuntoutuksen muotona.

Työeläkekuntoutusta voidaan järjestää vielä työelämässä mukana oleville henkilöille, joita työkyvyttömyys uhkaa, mutta myös heille, jotka jo ovat työkyvyttömyyseläkkeellä. Työeläkekuntoutus on sellaista kuntoutusta, jonka avulla voidaan estää henki-

lön työkyvyttömyyttä tai parantaa ja ylläpitää tämän työ- ja ansiokykyä. (Työntekijän eläkelaki 19.5.2006/395.) Työeläkekuntoutusta voidaan järjestää eri keinoin. Tärkeimpiä näistä ovat neuvonta, työkokeilu, työhönvalmennus, erilaiset kurssit ja ammattiin johtava koulutus sekä yrittäjille maksettava elinkeinotuki. Työeläkekuntoutusta suunniteltaessa selvitetään aina ensin jo mahdollisesti olemassa olevan työpaikan mahdollisuudet tehdä työjärjestelyjä, joiden avulla henkilö voisi jatkaa nykyisessä työssään. (Työeläkevakuuttajat TELA ry 2011.)

3.1 Yksilövalmentaja

Yksilövalmennuksesta ja yksilövalmentajasta on olemassa jonkin verran kirjallisuutta (esim. Haavisto, Raivio & Rissa 2004, 64–67), mutta ne eivät sellaisenaan vastaa opinnäytetyön tilanteen yrityksen viitekehyksessä toimivaa yksilövalmentajaa. Tämän vuoksi kuvaan tässä ja seuraavassa kappaleessa yksilövalmentajan työnkuvaa omien kokemusteni pohjalta. Yksilövalmentajaa voidaan kutsua kuntoutujan henkilökohtaiseksi tukihenkilöksi, joka ohjaa ja tukee kuntoutujaa työhönpaluussa. Yksilövalmentajan palveluita ostavat muun muassa työeläkeyhtiöt. Yksilövalmennusta ei tarjota automaattisesti kaikille kuntoutujille, vaan eläkeyhtiöt valitsevat kuntoutujista ne, joiden katsovat olevan valmennuksen tarpeessa. Osa kuntoutujista on kuullut yksilövalmennuksesta joltain taholta, joten myös kuntoutujat itse pyytävät eläkeyhtiöistään yksilövalmennusta.

Palveluntilaajan ja kuntoutujan välillä on sopimus yksilövalmennuksesta, ja yksilövalmennusta tuottavalla palveluntarjoajalla on sopimus palveluntuottamisesta työeläkeyhtiön kanssa. Palveluntilaaja asettaa raamit yksilövalmennukselle omalla toimiksiannollaan, jossa se määrittää mitä kuntoutuskeinoja tavoitteeseen (työhönpaluu) pääsemiseen on käytettävissä. Yksilövalmentaja on ammatillisen kuntoutuksen osaaja, jonka vastaa työstään paitsi palveluntilaajalle, myös kuntoutujalle. Yksilövalmentajan työnkuva on monipuolinen, sillä työhön sisältyy muun muassa kuntoutujan ohjausta, tukemista, motivointia ja valmennusta sekä yhteydenottoja oppilaitoksiin ja työnantajiin. Valmentajat toimivat käytännössä lähellä kuntoutujaa, eli ovat konk-

reettisesti kuntoutujan tavattavissa ja tavoitettavissa toimien kuntoutujan rinnalla koko valmennusprosessin ajan. Käytännössä työ voi tarkoittaa esimerkiksi työkokeilupaikkojen kartoittamista, työnhaun asiakirjojen laatimista yhdessä kuntoutujan kanssa, kuntoutujan tukemista toimeentulon selvittämisessä tai kuntoutujan valmentamista työhaastattelua varten.

Tuusa (2008, 71) katsoo, että kuntoutusalalla on kaivattu jo kymmeniä vuosia toimintamallia, jossa moniammatillinen ja asiakkaan voimavaroja sekä selviytymistä tukeva työote on edellytyksenä asiakastyön tuloksellisuuteen. Tuloksellisuuden kannalta välttämätöntä on myös kokonaisvaltainen ajattelu ja ihmisen näkeminen kokonaisuutena (Järvikoski ja Härkäpää 2011, 23). Ammatillisen kuntoutuksen osaajan osa-alueet koostuvat Helmisen ja Kukkosen mukaan ydinosaamisesta, asiakaslähtöisestä työskentelystä, kuntoutujan toiminta- ja työkyvyn arvioinnista, ohjausprosessin toteuttamisesta sekä työelämätuntemuksesta. Ydinosaaminen käsittää sosiaalialan perusosaamista, kuten vuorovaikutus- ja viestintätaitoja sekä ammatillisuutta. Asiakaslähtöinen työskentely on yksilöllistä ohjaamista ja kuntoutujan kokonaisvaltaista huomioimista. Kuntoutujan toiminta- ja työkyvyn arvioitiin kuuluvat työkykyyn liittyvät tekijät sekä työmenetelmät ja ammatit vaatimuksineen. Ohjausprosessin toteuttaminen pitää sisällään muun muassa toimintaympäristön, moniammatillisen työskentelyn sekä palvelujen tuntemuksen. Työelämän tuntemukseen kuuluvat kaikilta aloilta tutut asiat, kuten työelämlainsäädäntö, mutta myös erityistyöllistäminen ja työn merkitys yhteiskunnassa. Kaiken tämän yllä on ammatillinen kasvu ja työelämäasiantuntijuus. (Helminen & Kukkonen 2008, 66–68.)

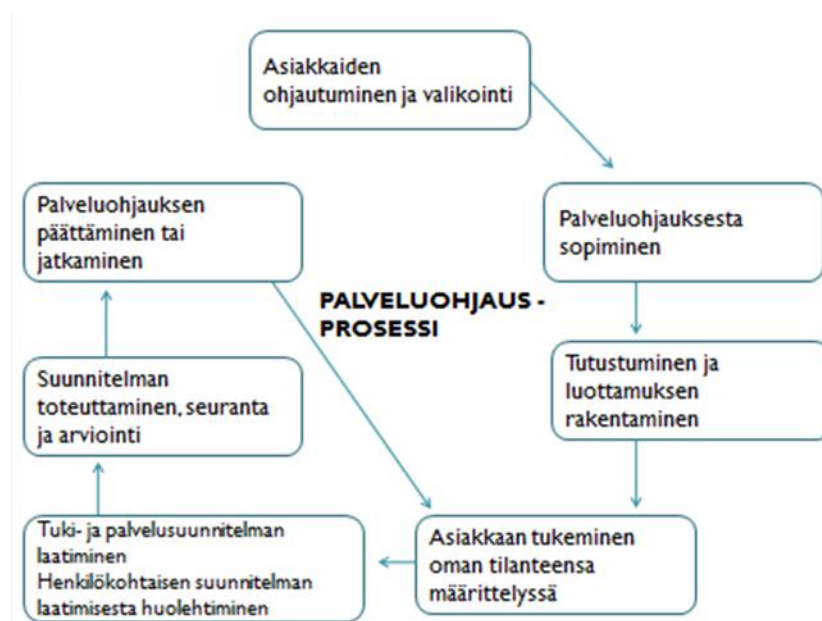
Palvelujen tuntemus on haastavaa, sillä palvelujärjestelmä mutkistuu jatkuvasti, ja lait jättävät etenkin palveluiden järjestämiselle jonkin verran tulkinnan varaa. Samalla kun kuntoutuksen osallistuvien henkilöiden määrä on kasvanut, myös kuntoutujien tarpeet muuttuvat. Lisäksi palveluiden kysyntä vaihtelee, ja oman haasteensa kuntoutusjärjestelmään tuo myös kysynnän mahdollinen kohdentuminen uudentyyppisiin palveluihin. Myös palveluntuottajien määrä on kasvanut viime vuosina tuoden mukanaan kilpailuasetelman kiristymistä. Henkilöstön osaamistarpeiden kehittämisen painopisteet ovat useammassa eri kohdassa, sillä toisaalta kysyntää tulee ole-

maan eri alojen erityisosaamiselle, mutta myös moniosaajille, joiden ammattitaidon tulee kattaa hieman kaikkea. (Tuusa 2008, 71–72.)

Vuorela on selvityksessään Työtä haluaville uusia mahdollisuuksia työhön, nostanut esiin eläkelaitosten huolen asianmukaisten ja korkeatasoisten valmennuspalveluiden riittävydestä. Yksilö- ja työvalmennukseen ei ole ollut täsmällistä tutkintotavoitteista koulutusta. Samaisen selvityksen mukaan työvalmentajien koulutustaustat ovat hyvin vaihtelevia. (Vuorela 2007, 90.) Ratkaisuna tähän tulee varmasti joltain osin olemaan 1.1.2011 voimaan astuva työvalmennuksen erikoisammattitutkinto, jonka Opetus- ja kulttuuriministeriö on lailla (631/1998) ja asetuksella (24/2010) hyväksynyt kuuluvaksi ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tutkintorakenteeseen (Työvalmennuksen erikoisammattitutkinnon peruste 2011).

3.2 Yksilövalmennusprosessi sosionomin näkökulmasta

Palveluohjaus, kuntoutus ja kuntoutuksessa toteutettava yksilövalmennus ovat prosesseja. Yksilövalmennus noudattelee melko pitkälle palveluohjausprosessin (kuvio 1) kaavaa, mutta painotuksiltaan prosessit ovat eroavaisia.

KUVIO 1. Palveluohjausprosessi (Pietiläinen & Seppälä 2003, 37.)

Alla olevassa kuviossa kuvataan yksilövalmennusprosessia (kuvio 2) sellaisena kuin se sosionomin näkökulmasta toteutuu. Myös valmennusprosessin painopisteet ovat puhtaasti sosiaalihojauksen toimenkuvien (Mäkinen ym. 2009, 90) kautta esiin nouseita.

KUVIO 2. Yksilövalmennusprosessi sosionomin näkökulmasta

Yksilövalmennusprosessi eroaa palveluohjausprosessista mahdollisesti eniten siinä, että valmennusprosessin tavoite, työhönpaluu, on jo ennalta määritelty, ja se on sama kaikille kuntoutujille. Toki myös palveluohjauksen tavoitteena oleva asiakkaan itsenäisen elämän vahvistaminen (Suominen 2011a) on ennalta määritelty ja kaikille asiakkaille sama, mutta tavoitteen tarkempi määrittely on asiakkaan itsensä tehtävä (Pietiläinen & Seppälä 2003, 43–44). Yksilövalmennuksen osalta sen sijaan voidaan jo ennen valmennusprosessin alkua katsoa, että valmennuksen tavoitteena olevan kuntoutujan itsenäisen elämän vahvistamisen tarkempaan päämääränä on työhönpaluu. Tavoitetta ei välttämättä ole asettanut yksilö itse, vaan työeläkeyhtiö olemalla myöntämättä yksilölle työkyvyttömyyseläkettä. Silloin työeläkeyhtiö velvoittaa yksilön työhönpaluuun.

Samoin kuin palveluohjausprosessissa (Pietiläinen & Seppälä 2003, 37), ei yksilövalmennusprosessissakaan voida kulkea suoraan prosessimallin mukaisesti, vaan työvaiheet ovat yhteydessä toisiinsa. Prosessista on mahdotonta irrottaa etenkin kuntoutujan voimavarojen kartoitusta ja työhönpaluusuunnitelman laatimista selkeästi erilleen toisistaan, sillä työhönpaluusuunnitelmaa laadittaessa asiakkaan voimavarat usein lisääntyvät eikä voimavarojen kartoitusta tämän vuoksi voida asettaa prosessissa työhönpaluusuunnitelman laatimisen edelle. Samoin palvelutarpeen arviointi voi jatkua läpi työhönpaluusuunnitelman laatimisen, sillä toisaalta esimerkiksi apuvälineiden tarve voi olla olemassa jo arjessa selviytymisen edistämiseksi, mutta apuvälineiden tarve voi olla myös riippuvaista tehtävästä työstä, ja näin ollen määräytyä vasta sitten kun kuntoutujan tulevat työtehtävät ovat selvillä.

Yksilövalmennusprosessi ei aina pääty toiminnan (esimerkiksi työkokeilu) arviointiin. Silloin kun toiminnan avulla ei löydetä kuntoutujalle sopivia tehtäviä, voidaan valmennusprosessissa joutua ikään kuin palaamaan taaksepäin määrittelemään uudelleen kuntoutujan voimavaroja ja muokkaamaan työhönpaluusuunnitelmaa sen pohjalta. Aina prosessin uudelleentyöstäminen ei tuota tulosta (työhönpaluu), ja valmennusprosessi voi päättyä kuntoutujan työkyvyttömyyseläkkeeseen. Työkyvyttömyyseläke ei ole toimeksiannon mukainen tulos eikä näin ollen yrityksen kannalta tavoiteltavaa, mutta sosionomin (AMK) tutkinnon ECTS-kompetenssien mukaiseen eettiseen osaamiseen sisältyy yksilön ainutkertaisuuden huomioiminen ja arvoriistiriitoja sisältävissä tilanteissa toimiminen (Sosiaaliportti 2010).

3.3 Yksilövalmennuksen tarve

Työväestön ikääntymisen mukanaan tuomasta työvoimapulasta on Suomessa puhuttu jo useita vuosia. Suhosen mukaan tulevaisuuden työllisyysnäkömään sisältyykin työvoiman ulkopuolella olevien työllistäminen. Hän näkee työvoiman saatavuuden turvaamisessa merkittävänä haasteena muun muassa panostamisen työkyvyn säilyttämiseen. Suhonen korostaa, että kaikkien, myös työrajoitteisten osaaminen tulisi

hyödyntää kokonaisuudessaan, ja että työelämästä pois jäämisen seurauksena on sosiaalinen syrjäytyminen sekä köyhyys. (Suhonen 2008, 11–20.)

Yhtenä keinona työrajoitteisten osaamisen hyödyntämiseen on työeläkekuntoutus. Työeläkekuntoutuksella voidaan myös mahdollisesti säästää työnantajalle kohdistuvissa eläkemaksuissa (Korpilahti, Kukkonen, Mikkola & Siitonen 2009, 184), joten etenkin suurilla työnantajilla on myös omat intressinsä ammatillisen kuntoutuksen järjestämiseen. Euromääräisesti vuoden aikana yli 1 788 000 palkkoja maksaneiden yritysten työeläkemaksut määräytyvät yrityksen oman työkyvyttömyysriskin perusteella (Ilmarinen 2011). Valmennuspalveluita tarjoavien yksityisten yrityksen sektorilla tällainen markkinarako onkin jo huomattu, ja yritykset ovat alkaneet myydä ja tuottaa ammatilliseen kuntoutukseen rinnastettavissa olevia henkilöstön uudelleensijoituspalveluita (mm. Koskela & Virtanen 2010, 28–30; Mercuri Urval 2011; ProMotive 2011).

Tällaisten todisteiden valossa lienee sanomattakin selvää, että ammatillisella kuntoutuksella sekä siihen rinnastettavilla palveluilla yksilöohjauksineen on paikkansa palvelujärjestelmässä myös tulevana vuosina. Karjalainen on raportoinut työeläkekuntoutukseen osallistuneiden henkilöiden kokemuksia muun muassa tuen ja neuvonnan puutteesta. Kuntoutujat ovat kaivanneet henkilökohtaista, oman asuinpaikan lähellä sijaitsevaa kontaktihenkilöä. Tämä lisää myös kuntoutusprosessien onnistumista. (Karjalainen 2011, 86.) Näin ollen myös kuntoutujien omien kokemusten nojalla voidaan todeta, että yksilövalmennukselle on olemassa tarve sekä yksilön, mutta myös työeläkeyhtiöiden näkökulmasta, sillä onnistunut kuntoutusprosessi on myös työeläkeyhtiön etu (Saarnio 2011, 33).

4 Työvälineen synty ja tavoite

Prosessin ja koko opinnäytetyön tavoitteena oli **kehittää ammatillisessa kuntoutuksessa toimivan, yksityisen valmennusalan yrityksen yksilövalmentajien palvelujärjestelmäosaamista siten, että valmentajilla on tiedolliset lähtökohdat ohjata kun-**

toutujaa hakemaan sellaisia sosiaalisia etuuksia, joihin yrityksen ammatillisen kuntoutuksen asiakkaan voidaan vamman tai sairauden vuoksi katsoa mahdollisesti olevan oikeutettu.

Keväällä 2011 tiedettiin, että opinnäytetyön tilanneen yrityksen seuraavat valmentajien koulutuspäivät tulevat olemaan kesällä ja syksyllä 2011. Aikataulullisesti olisi ollut lähes mahdotonta saada työväline esittelykuntoon kesän koulutuspäivään mennessä, joten se päättyi esittelemään syksyllä. Opinnäytetyöprosessin suunnitteluvaihe käynnistyi kesän aikana.

4.1 Suunnittelu

Kehittämistyön prosessin suunnitteluvaiheen alussa pohdittiin mistä työväline tarkemmin ottaen rakentuu. Koska kuntoutujilla on jo pääsääntöisesti olemassa ensisijainen toimeentulo, ja siihen liittyviin tekijöihin olin jo harjoitteluaikani tuottanut yritykselle perehdytysmateriaalia, voitiin ensisijaiset toimeentulon lähteet, kuten sairauspäiväraha tai kuntoutustuki, rajata pois tästä opinnäytetyöstä. Ainoan poikkeuksen tähän muodosti toimeentulotuki, joka on ensisijaista toimeentuloa täydentävä tuki (Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011). Näin voitiin todeta, että työvälineen tulee koostua toissijaisista toimeentulon lähteistä sekä palveluista, joiden voitiin nähdä edesauttavan kuntoutujan työhönpaluumahdollisuutta taloudellisen tilanteen kohenemisen ja arjessa selviytymisen paranemisen kautta. Jotta etuuksien saamisen myöntämisperusteet jättäisivät valmentajalle mahdollisimman vähän tulkinnanvaraa, katsottiin, että etuuksien tulisi olla pääasiassa lainsäädäntöön perustuvia.

Rajattaessa työvälineen sisältöä, tarkasteltiin erityisesti palvelujen tarpeessa olevaa kohderyhmää. Koska työväline kohdentuu ammatillisen kuntoutuksen yksilövalmennuksessa olevien henkilöiden ohjaamiseen, voitiin tämän perusteella sulkea pois esimerkiksi kehitysvammalain (3.6.1977/519) perusteella määräytyvät tai lapsiin kohdentuvat etuudet. Suuntaa näyttävänä julkaisuna toimi useiden eri järjestöjen yhteis-

työssä julkaisema Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. Lisäksi työvälineen laadinnassa hyödynnettiin sosionomi-koulutuksen jo mukanaan tuomaa palvelujärjestelmäosaamista.

Työvälineen sisällön muodostumista määritteli se, millaista tietoa valmentajat etuuksista tarvitsevat ja millä tavoin tiedon tulisi olla saatavissa. Etuuksien hakemisen kannalta oleellista on tieto siitä, kenelle, minkälaisin perustein ja miltä taholta etuutta voidaan myöntää. Vuoden 2011 lokakuussa on yksityisellä sektorilla työskentelevien keskiansio ollut 3 255 euroa (Tilastokeskus 2011). Samana vuonna on kuntoutusajan toimeentulokorvausta saaneiden keskimääräinen kuukausikorvaus ollut 1786 euroa (Saarnio 2011, 48). Tällaisen tiedon valossa kuntoutujien tulotaso on huomattavasti heikompi kuin palkansaajilla. Opinnäytetyön tilanteen yrityksen kokemusten perusteella kuntoutujia kiinnostaa toimeentuloon liittyvä tieto, joten haluttiin tuoda esiin taloudellisten etuuksien määrät niiltä osin kuin ne on määritelty siten, ettei etuuden suuruuteen liity harkinnanvaraisuutta. Lisäksi haluttiin ilmaista se, ovatko etuudet (esim. tulkkauspalvelu tai vammaisen henkilön pysäköintilupa) kuntoutujalle maksuttomia vai maksullisia. Mikäli etuuteen liittyy jotain muuta kuntoutujan kannalta oleelliseksi katsottavaa tietoa (esimerkiksi kuljetuspalveluiden määrä kuukaudessa), haluttiin myös se tuoda esiin.

Koska palvelujärjestelmä muuttuu, tultiin siihen tulokseen, että työvälineen päivittämisen kannalta olisi käytännöllisintä rakentaa työväline sähköiseen muotoon. Toisaalta työvälineestä haluttiin tehdä sellainen, että siitä voi tarpeen mukaan tulostaa tietoa kuntoutujalle. Etuudet päädyttiin kokoamaan diaesitykseen, jota on helppo päivittää ja josta voi tarpeen mukaan tulostaa dioja kuntoutujille.

4.2 Suunnitelmista todeksi

Kun työvälineeseen sisältyvät etuudet oli saatu rajattua, sujui prosessin toteutusvaihe yksinkertaisesti. Koska työn kohteena olivat etuudet, jotka etenkin rahalliselta määrältään voivat muuttua vuosittain, oli ajankohtaisin tieto parhaiten saatavilla

internetistä. Etuuksiin liittyvä tieto selvitettiin etuuskohtaisesti pääasiassa etuutta myöntävän tahon internetsivulta sekä kyseistä etuutta säätelevästä laista. Myös Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu oli edelleen merkittävässä osassa etenkin lainkohtien tulkitsemisessa. Muutamien etuuksien oikeellisuuden tarkastamiseksi konsultoitiin etuuksia myöntäviä tahoja puhelimitse. Samalla asiat kirjattiin ylös diaesitykseen, joka alkoi rakentua tiedonhankinnan ohella.

Kun kaikki etuudet oli kirjattu ylös, arvioi toimeksiantajan edustaja työvälineen sisältöä lähinnä siitä näkökulmasta oliko etuuskohtainen tieto oleellista, tai puuttuiko etuuksista jotain merkittävää tietoa. Samaan aikaan käytiin keskusteluja myös siitä, tulisiko työvälineeseen lisätä sellaista etuuksiin liittyvää tietoa kuten sairauspäivärahan ensisijaisuusaika tai ammatillisen kuntoutuksen aikaisiin aktiivisiin kuntoutustoimenpiteisiin liittyvää tietoa esimerkiksi opiskeluun liittyvästä normikorvauksesta. Päädyttiin kuitenkin siihen, että tällainen tieto muuttaisi työvälineen alkuperäistä käyttötarkoitusta, joten rajausta haluttiin pitää ennallaan.

Toimeksiantajan edustajan kanssa arvioitiin sitä, millainen sisällysluettelo diaesitykseen sopisi parhaiten. Koska toisaalta haluttiin voida tarkastella etuuksia myöntäjätahon mukaisesti, mutta toisaalta myös isompien kokonaisuuksien (esimerkiksi liikkumiseen liittyvät etuudet) perusteella, päädyttiin kahteen eri sisällysluetteloon edellä mainitun jaottelun mukaisesti. Tämän pohjalta voitiin myös järjestää diat nykyiseen järjestykseensä malleista jäljempänä mainitun mukaisesti. Pohdittaessa kokonaisuuksien järjestystä diaesityksessä, päädyttiin kokonaisuudet sijoittamaan siten millainen arvioitiin niiden merkityksen ja tärkeyden olevan kuntoutujille. Tämän perusteella ensimmäiseksi sijoittuivat siis asumiseen ja toimeentuloon liittyvät etuudet, seuraavaksi hoitoon ja kuntoutukseen yhteydessä olevat etuudet, ja viimeisimpänä liikkumiseen nivoutuvat etuudet. Samalla voitiin muokata työvälineen ulkoasua nykyiseen muotoonsa.

4.3 Esittely

Työväline esiteltiin lokakuussa 2011 koulutuspäivässä toimeksiannon tehneen yrityksen valmentajille. Tuolloin valmentajien kanssa käytiin läpi sitä, millainen merkitys työvälineen mukanaan tuomalla palvelujärjestelmäosaamisella on valmennukseen sekä kuntoutujan mutta myös yrityksen kannalta, mitä työväline pitää sisällään, ja miten sitä käytetään. Samalla valmentajilla oli mahdollisuus esittää muutos- ja kehittämis ehdotuksia työvälineeseen sekä kommentoida työvälinettä ja esittää kysymyksiä sen sisältöön tai käyttöön liittyen. Aihe herätti vilkasta keskustelua valmentajien keskuudessa, ja valmentajien taholta esitettiin myös muutamia muutosehdotuksia lähinnä sellaisten asioiden, kuten lähestymiskiellon hankkimisen tai velkasaneeraukseen pääsemisen perusteiden lisäämiseksi työvälineeseen. Keskustelussa toimeksiantajan edustajan kanssa päädyttiin kuitenkin siihen, että esitetyt kohdat muuttaisivat työvälineen käyttötarkoitusta. Samalla etuuksia saavan kohderyhmän rajausta haluttiin pitää kuntoutujassa yksilönä, eikä tämän vuoksi esimerkiksi lasten päivähoitomaksuihin tai eläkkeeseen tehtävään lapsikorotukseen liittyvää tietoa valmentajien toiveesta huolimatta lisätty diasarjaan.

Lopuksi työvälineeseen tehtiin vielä muutoksia opinnäytetyötä ohjanneiden opettajien esiin tuomiin lähdemerkintöjen ja otsikoinnin epäkohtiin. Lisäksi toimeksiantajan kanssa keskusteltiin opinnäytetyön julkisuudesta, ja päädyttiin pitämään yrityksen nimi salassa. Tämän johdosta diaesityksestä laadittiin uusi versio opinnäytetyön raportointiosuuden liitteenä käytettäväksi.

5 Pohdinta

Sosionomikoulutuksen myötä yksilön kokonaisvaltainen huomioiminen on noussut omalla kohdallani asiakastyön tekemisen perustaksi. Uskon, että ilman kokonaisvaltaista työtettä ei päästä kestäviin lopputuloksiin. Yksilövalmennuksessa on tärkeää miettiä, mitä kokonaisvaltaisuus juuri siinä työssä ja omassa toiminnassa tarkoittaa. Samalla on myös tärkeää huomioida ajan mukanaan tuoma muutos yhteiskunnassa, sillä vain sen kautta on mahdollista kehittää omaa työtettään. Tuossa muutoksessa on huomioitava paitsi kuntoutuksen työhönpaluuseen välittömästi vaikuttavat tekijät, kuten työelämän muutos, niin myös palvelujärjestelmän muutos. On hyväksyttävä palveluohjaus toimintatapana ja osana yksilövalmennusta, ja samoin on kyettävä näkemään yksilövalmennus palveluohjauksen katon alla.

Palveluohjauksen merkitystä yksilölle on vaikeaa kiistää, etenkin nyt kun palvelut näyttävät eriytyvän koko valtakunnan tasolla. Palveluiden ostaminen ei ole enää palvelujärjestelmästä erillinen asia, vaan mielestäni se voidaan nykyisin nähdä osana palvelujärjestelmää. Tässä yhteydessä avoimeksi jää, millaisia järjestelyjä yksilövalmennuksen tuottaminen työeläkeyhtiöiden omana toimintana vaatisi. Työeläkeyhtiöiden toimialanahan on tarjota eläketurvaa. Jos tätä tarkastellaan pienemmissä osissa, on työeläkekuntoutuksen järjestäminen vain yksi osa työeläkeyhtiöiden toimintaa. Vaikuttaa siis siltä, että myös työeläkeyhtiöt haluavat noudattaa päivän trendiä hankkimalla muun muassa yksilövalmennuspalveluita niiden tuottamiseen erikoistuneilta yrityksiltä. Ammatillisen kuntoutuksen yksilövalmennuksen järjestäminen tavalla tai toisella näyttää kuitenkin kokemusteni perusteella yksilön kannalta merkittävältä seikalta, sillä usein valmennuksen aloittavat kuntoutujat kokevat olevansa täysin yksin oman tilanteensa kanssa. Vammautuminen tai pitkäaikainen sairaus ikään kuin täyttää koko elämän, eikä voimavaroja tunnu löytyvän aina edes arjen toimivuuden turvaamiseen saati työhönpaluun suunnitteluun. Tällöin on yksilövalmentajan tuki paikallaan.

Yksilövalmennuksen ja palveluohjauksellisen toimintatavan yhtymisen ongelmakohdana voitaneen nähdä palvelujärjestelmän rakenne. Koska yksilövalmennuksen mak-

sajatahona on työeläkeyhtiö, on työeläkeyhtiö myös se taho, joka määrittää valmennuksen sisällön. Näin ollen esimerkiksi Hännisen (2007, 14–17) esittämää mallia, jossa kaikki palvelut saisi yhdestä paikasta, on tällä hetkellä käytännössä mahdotonta toteuttaa yksilövalmennuksessa, sillä yksilövalmennuksen toimeksianto ei oikeuta valmentajaa intensiiviseen palveluohjaukseen. Tällöin palvelujärjestelmän rakenne estää palveluohjauksen toteutumista, joka kuitenkin nähdään myös koko järjestelmän keskeisimpänä osana. Toisaalta yksittäiset toimijat, kuten opinnäytetyöni tilannut yritys, voivat kantaa oman kortensa kekoon kehittämällä palveluohjaamisen osaamistaan omalla tahollaan, ja pyrkiä näin ollen edistämään paitsi yksilön, niin myös koko yhteiskunnan hyvinvointia.

Tällaisen opinnäytetyön tekeminen ei ole lisännyt yksinomaan osaamistani palvelujärjestelmän tarjoamiin etuuksiin, vaan se on ollut myös omien, henkilökohtaisten työ- ja toimintatapojeni tarkastelun ja jäsentymisen kannalta merkittävä prosessi. Koska yksityisellä sektorilla toiminnan tuloksellisuus korostuu ehkä enemmän kuin julkisella sektorilla, ovat paineet tulosten saavuttamiseksi kovat. Tämän kannalta olisi yksinkertaista jättää yksilön kokonaisvaltainen huomioiminen vähemmälle, ja keskittyä yksinomaan löytämään yksilölle pikainen paluu työelämään. Oman moraalini ja etiikkani vuoksi en kykenisi toimimaan päivääkään edellä kuvaamallani tavalla, joten opinnäytetyöni kautta löytämäni työtapojeni perustelut ovat keventäneet mieltäni kummasti. Olisi hienoa, jos edes osa omista oivalluksistani siirtyisi eteenpäin, sillä silloin voisin kokea olleeni mukana kehittämässä palvelujärjestelmää yksilön kannalta jalomielisempään suuntaan. Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole mahdollista sanoa, ovatko valmentajat todellisuudessa muuttaneet toimintatapaansa palveluohjauksen suuntaan, sillä asian selvittäminen vaatisi erillistä tutkimusta.

LÄHTEET

A 23.8.1991/1161. Asetus kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta. Viitattu 6.12.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19911161>

A 24/2010. Opetusministeriön asetusammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetusta tutkintorakenteesta. Viitattu 6.12.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100024>

Helminen, J. & Kukkonen, P. 2008. AKO-koulutuksen esittely. Teoksessa Ammatillisen kuntoutuksen cocktail–tulevaisuus työelämässä? Toim. J. Helminen, P. Kukkonen, P. Kukkonen ja E. Saarela. Turku: AURA-instituutti, 66–70

Haavisto, K., Raivio, P. & Rissa, T. 2004. Ratkaistaan ongelmia, ei ihmisiä. Teoksessa Työkalupakki työllisyydenhoidon palveluprosesseista. Työn tiet-projektin julkaisuja 2/2004. 2. uud. p. Toim. U. M. Koivula ja S. Koskinen. Tampere: Työn tiet-projekti, 64–67.

Hänninen, K. 2007. Palveluohjaus. Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin raportteja 20/2007. Helsinki: Stakes.

Ilmarinen. 2011. TyEL-maksu. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen internetsivusto. Viitattu 13.12.2011.

http://www.ilmarinen.fi/Production/fi/tietopankki/01_tyonantaja_tyel/06_tyel_maksut/01_yrityksen_koko_tyel_maksu/index.jsp

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki: WSOYpro.

Karjalainen, V. 2011. Työttömien ammatillisen kuntoutuksen kysymys. Teoksessa Kuntoutus muutoksessa. Toim. A. Järvikoski, J. Lindholm ja A. Suikkanen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 89–101.

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internetsivusto. Viitattu 6.12.2011.

<http://kela.fi/in/internet/suomi.nsf?Open>

Koivula, U. M. 2004. Palveluprosessien laatutekijöitä. Teoksessa Työkalupakki työllisyydenhoidon palveluprosesseista. Työn tiet-projektin julkaisuja 2/2004. 2. uud. p. Toim. U. M. Koivula ja S. Koskinen. Tampere: Työn tiet-projekti, 116–119.

Korpilahti, M., Kukkonen, S., Mikkola, J. & Siitonen, T. 2009. Kuntoutus ja vakuutus. Työtapaturmat, liikennevahingot ja työeläkekuntoutus. Finanssi- ja vakuutuskustannus Finva.

Koskela, S & Virtanen, P. 2010. Henkilöstön uudelleensijoittaminen työelämän muutostilanteessa – case Helsingin kaupunki. Teoksessa Työpoliittinen Aikakauskirja 3/2010, 53, 3, 28–42.

L 23.6.1977/519. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta. Viitattu 6.12.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>

L 21.8.1998/631. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Viitattu 6.12.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980631>

L 15.7.2005/566. Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahetuuksista. Viitattu 6.12.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050566>

L 19.5.2006/395. Työntekijän eläkelaki. Viitattu 6.12.2011. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060395>

Mercuri Urval. 2011. Henkilöstön uudelleensijoitus. Sijoituspäätöksillä on väliä. Henkilöstön uudelleensijoituspalveluita tuottavan yrityksen internetsivusto. Viitattu 5.12.2011. <http://www.mercuriurval.com/fi/Countries/Suomi/Palvelut-yrityksille/Talent-Management/Henkiloston-uudelleensijoitus/>

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Porvoo: WSOY.

Notko, T. 2006. Kuntoutus- ja palveluohjauksen mahdollisuudet. Janus 14, 1, 61–66.

Pietiläinen, E. & Seppälä, H. 2003. Palveluohjaus asiakastyössä ja organisaatiossa. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

ProMotive. 2011. Auta henkilöstö uusille urille – uudelleensijoittaminen on sijoitus tulevaisuuteen. Henkilöstön uudelleensijoituspalveluita tuottavan yrityksen internet-sivusto. Viitattu 5.12.2011. <http://www.promotive.fi/henkiloston-uudelleensijoitus>

Saarnio, L. 2011. Työeläkekuntoutus vuonna 2010. Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 03/2011. Helsinki: Eläketurvakeskus.

Sosiaaliportti. 2010. ECTS -kompetenssit Sosiaalialan koulutusohjelmassa. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen internetsivusto sosiaalialan ammattilaisille. Viitattu 4.12.2011. http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011. <http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Suhonen, H. 2008. Työn tulevaisuus haaste työrajoitteisille. Teoksessa Ammatillisen kuntoutuksen cocktail–tulevaisuus työelämässä? Toim. J. Helminen, P. Kukkonen, P. Kukkonen ja E. Saarela. Turku: AURA-instituutti, 8–23.

Suominen, S. 2011a. Palveluohjaus. Palveluohjauksen asiantuntijan luento Jyväskylän ammattikorkeakoulussa 3.2.2011.

Suominen, S. 2011b. Palveluohjaaja yhdistää palvelut ja asiakkaan tarpeet. Tesso, 6, 32–33.

Suominen, S. & Tuominen, M. 2007. Palveluohjaus – portti itsenäiseen elämään. Helsinki: Profami.

Tilastokeskus. 2011. Suomen virallinen tilasto (SVT). Palkat ja työvoimakustannukset. Tilastokeskuksen internetsivusto. Viitattu 5.12.2011.

http://tilastokeskus.fi/til/yskp/2010/yskp_2010_2011-09-27_tie_001_fi.html?ad=notify

Tuusa, M. 2008. Kuntoutusalan kehittyvät koulutustarpeet. Teoksessa Ammatillisen kuntoutuksen cocktail–tulevaisuus työelämässä? Toim. J. Helminen, P. Kukkonen, P. Kukkonen ja E. Saarela. Turku: AURA-instituutti, 71–73.

Työeläkevakuuttajat TELA ry. 2011. Työeläkekuntoutus. Työeläketurvasta kertova internetsivusto. Viitattu 6.1.2011. <http://www.tela.fi/?pid=1180944878>

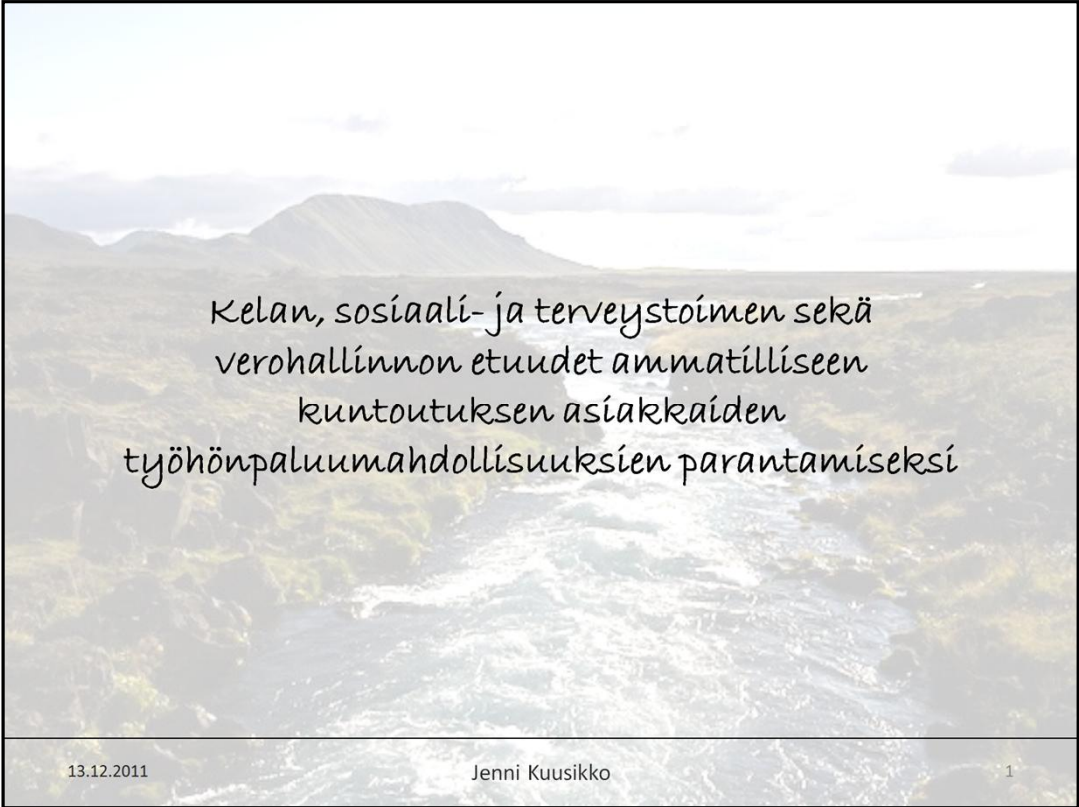
Työvalmennuksen erikoisammattitutkinnon peruste. 2011. Uuden tutkinnon perusteiden tarkoitus 3.10.2011. Opetusneuvos Anne Mårtenssonin muistio työvalmennuksen erikoisammattitutkinnon perusteista.

http://www.oph.fi/download/136584_JKkuulemTyovalmennEAT.pdf

Virkki, T., Vartiainen, A., Kettunen, P. & Heinämäki L. 2011. Sosiaalipalvelut muutoksessa. Kuntalaisten ja henkilöstön näkemyksiä Paras-uudistuksesta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportteja 56/2011. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Vuorela, M. 2008. Selvityshenkilö Mika Vuorelan selvitys: Työtä haluaville uusia mahdollisuuksia työhön. Viitattu 6.12.2011.

http://www.tem.fi/files/18750/Vuorela_loppuraportti.pdf

Kelan, sosiaali- ja terveystoimen sekä
verohallinnon etuudet ammatilliseen
kuntoutuksen asiakkaiden
työhönpaluumahdollisuuksien parantamiseksi

13.12.2011

Jenni Kuusikko

1

SISÄLTÖ AIHEITTAIN

Palvelutarjottimen sisällöstä	s. 4
Palveluiden ja etuuksien hakemisesta	s. 5

ASUMINEN JA TOIMEENTULO

16 vuotta täyttäneen vammaistuki	s. 6
Eläkettä saavan hoitotuki	s. 8
Asumistuki	s. 10
Eläkkeensaajan asumistuki	s. 11
Toimeentulotuki	s. 12
Veronmaksukyvyyn alentumisvähennys	s. 14
Invalidivähennys	s. 15
Asuntoon kuuluvat laitteet ja välineet sekä asunnon muutostyöt	s. 16
Henkilökohtainen apu	s. 17
Tulkkauspalvelut	s. 18

HOITOJA KUNTOUTUS

Lääkemaksukatto ja ilmaiset hoitotarvikkeet	s. 19
Terveystenhuollon maksukatto	s. 20

Lääkinnällinen kuntoutus	s. 21
Sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskurssit	s. 22
Apuvälineet	s. 23
Ruokavaliokorvaus keliakiaa sairastavalle	s. 24
Ylimääräiset erityisravintokustannukset ja ylimääräiset vaatekustannukset	s. 25

LIIKKUMINEN

SV-matkakorvaukset	s. 26
Pysäköintilupa	s. 27
Kuljetuspalvelut	s. 28
Vakiomallisen auton muuttaminen ja auton hankinta-avustus	s. 29
Uuden auton veronpalautus	s. 30
Uuden auton veronhuojennus	s. 31
Ajoneuvoveron vapautus	s. 32
Käsitteitä	s. 33
Case Liisa	s. 34
Lähteet	s. 36

PALVELUT JA ETUUDET HAETTAVUUDEN MUKAISESTI

KELA

16 vuotta täyttäneen vammaistuki	s. 6
Eläkettä saavan hoitotuki	s. 8
Asumistuki	s. 10
Eläkkeensaajan asumistuki	s. 11
SV-matkakorvaukset	s. 26
Sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskurssit	s. 22
Tulkkauspalvelut	s. 18
Lääkemaksukatto ja ilmaiset hoitotarvikkeet	s. 19
Terveystieteiden maksukatto	s. 20
Ruokavaliokorvaus keliakiaa sairastavalle	s. 24

VEROTUS

Veronmaksukyvyn alentumisvähennys	s. 14
Invalidivähennys	s. 15
Uuden auton veronpalautus	s. 30
Uuden auton veronhuojennus	s. 31
Ajoneuvoveron vapautus	s. 32

SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI

Ylimääräiset erityisravintokustannukset ja ylimääräiset vaatekustannukset	s. 25
Vakiomallisen auton muuttaminen ja auton hankinta-avustus	s. 29
Kuljetuspalvelut	s. 28
Toimeentulotuki	s. 12
Henkilökohtainen apu	s. 17
Asuntoon kuuluvat laitteet ja välineet sekä asunnon muutostyöt	s. 16
Lääkemaksukatto ja ilmaiset hoitotarvikkeet	s. 19
Lääkinnällinen kuntoutus	s. 21
Apuvälineet	s. 23

MUUT

Pysäköintilupa	s. 27
----------------	-------

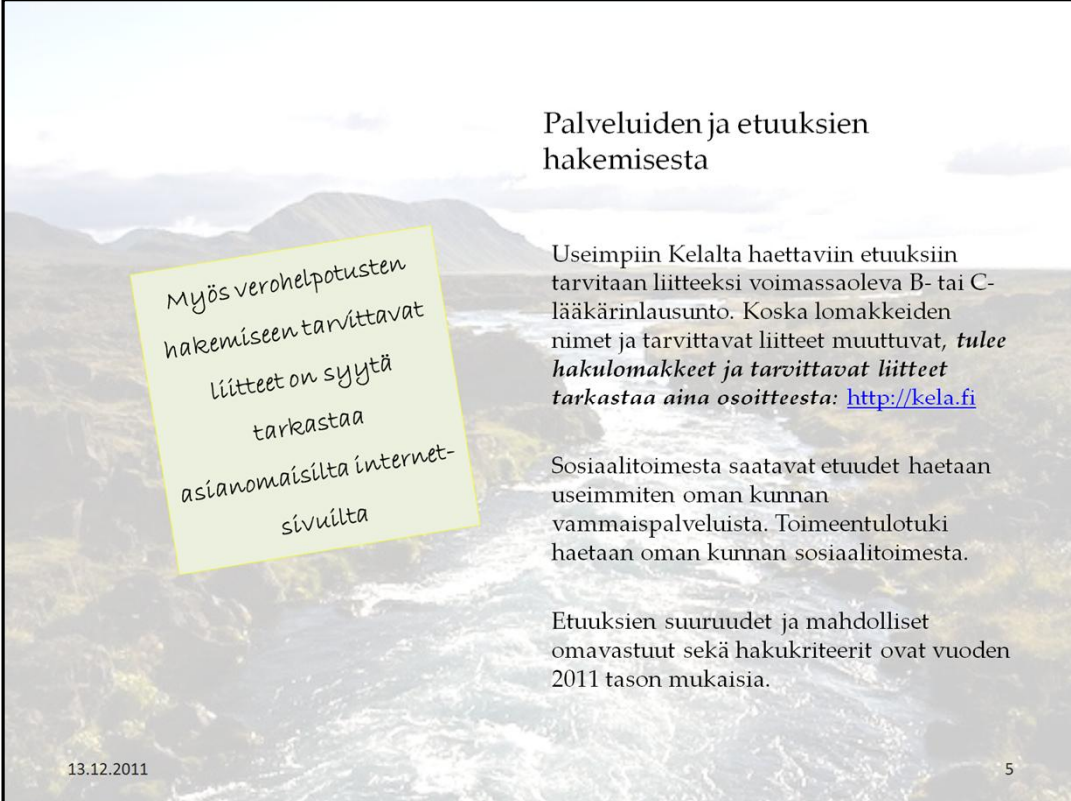
Palvelutarjottimen sisällöstä

Tähän palvelutarjottimeen on koottu sellaisia palveluita, tukia ja etuuksia, joista on säädetty Suomen laissa. Palvelutarjotin on kohdennettu yksityisen valmennusalan yrityksen ammatillisen kuntoutuksen asiakkaille, mutta sitä voi tuki käyttää myös muiden asiakkaiden tuentarpeiden selvittelyyn.

Kannattaa muistaa, että tässä palvelutarjottimessa mainittujen tahojen lisäksi on olemassa myös lukuisia järjestöjä, säätiöitä ja muita yleishyödyllisiä yhteisöjä, joista on mahdollista saada tukea. Olisi lähes mahdotonta luetella niitä kaikkia, joten tukea tarjoavia tahoja on tarpeen mukaan pohdittava ja selviteltävä asiakaskohtaisesti.

TE-toimisto tukee nykyään myös omaehtoista koulutusta, eli opiskeluajan toimeentulona on tietyissä tapauksissa mahdollista saada esimerkiksi ansiosidonnaista päivärahaa. Tällaiset etuudet tulee kuitenkin aina tarkastaa ja sopia asiakaskohtaisesti. Myös erilaisten rahastojen ja stipendien avulla voidaan tukea opiskelua.

Taloudellista tukea voi tiedustella myös seurakunnilta ja diakoniatyöltä.

Palveluiden ja etuuksien hakemisesta

Myös verohelpotusten hakemiseen tarvittavat liitteet on syytä tarkastaa asianomaisilta internet-sivuilta

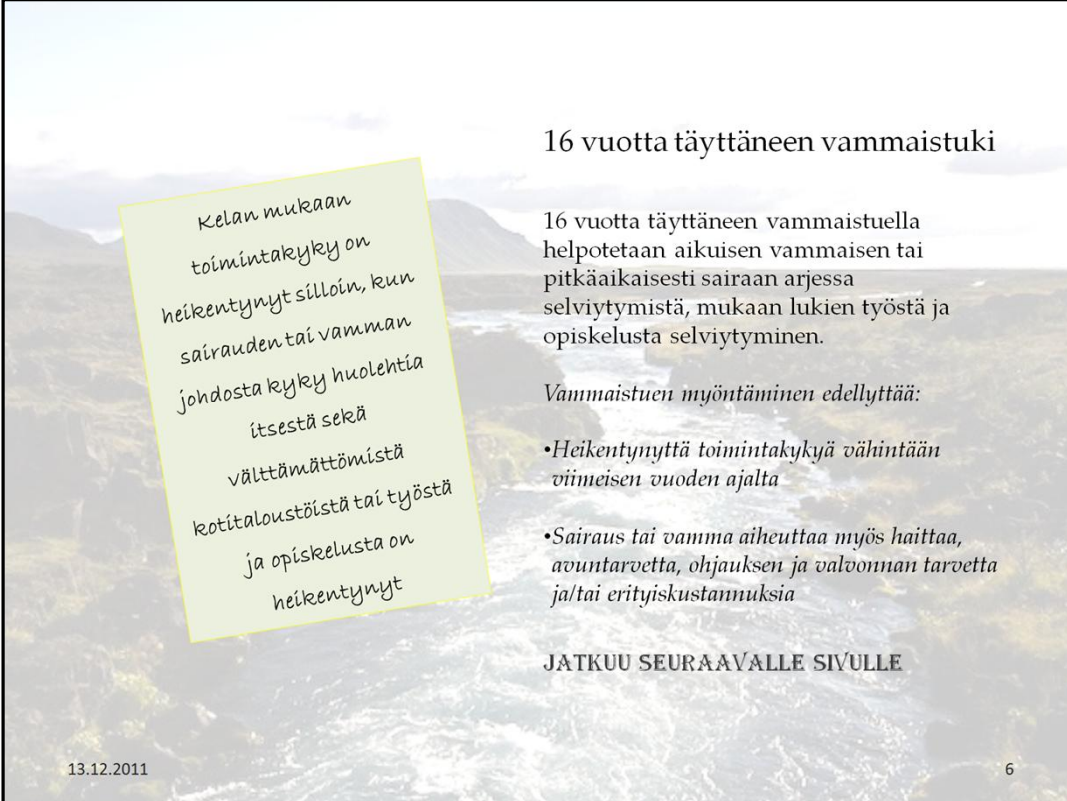
Useimpiin Kelalta haettavaan etuuksiin tarvitaan liitteeksi voimassaoleva B- tai C-lääkärinlausunto. Koska lomakkeiden nimet ja tarvittavat liitteet muuttuvat, **tulee hakulomakkeet ja tarvittavat liitteet tarkastaa aina osoitteesta: <http://kela.fi>**

Sosiaalitoimesta saatavat etuudet haetaan useimmiten oman kunnan vammaispalveluista. Toimeentulotuki haetaan oman kunnan sosiaalitoimesta.

Etuuksien suuruudet ja mahdolliset omavastuut sekä hakukriteerit ovat vuoden 2011 tason mukaisia.

13.12.2011 5

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

Kelan mukaan toimintakyky on heikentynyt silloin, kun sairaus tai vamman johdosta kyky huolehtia itsestä sekä välttämättömistä kotitaloustöistä tai työstä ja opiskelusta on heikentynyt

16 vuotta täyttäneen vammaistuki

16 vuotta täyttäneen vammaistuella helpotetaan aikuisen vammaisen tai pitkäaikaisesti sairaan arjessa selviytymistä, mukaan lukien työstä ja opiskelusta selviytyminen.

Vammaistuen myöntäminen edellyttää:

- Heikentynyttä toimintakykyä vähintään viimeisen vuoden ajalta
- Sairaus tai vamma aiheuttaa myös haittaa, avuntarvetta, ohjauksen ja valvonnan tarvetta ja/tai erityiskustannuksia

JATKUU SEURAAVALLE SIVULLE

13.12.2011 6

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011. <http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

...JATKOA EDELLISELTÄ SIVULTA

16 vuotta täyttäneen vammaistuki

Tuet vuonna 2011:

Perusvammaistuki 85,93 e/kk
Korotettu vammaistuki 200,51 e/kk
Ylin vammaistuki 388,80 e/kk

Tuen suuruus perustuu sairauden
tai vamman aiheuttamaan haittaan,
jonka arvioinnissa Kela käyttää
tapaturmavakuutuslain
haittaluokitusta

Kela **ei myönnä** vammaistukea henkilölle joka saa
seuraavia tukia:

- Vanhuuseläke tai varhennettu vanhuuseläke
- Täysi työkyvyttömyyseläke
- Kuntoutustuki
- Yksilöllinen varhaiseläke
- Tapaturman tai liikennevahingon perusteella maksettava täysi työkyvyttömyyseläke tai ansionmenetyskorvaus, jota maksetaan, kun liikennevahingosta on kulunut vuosi
- Maahanmuuttajan erityistuki

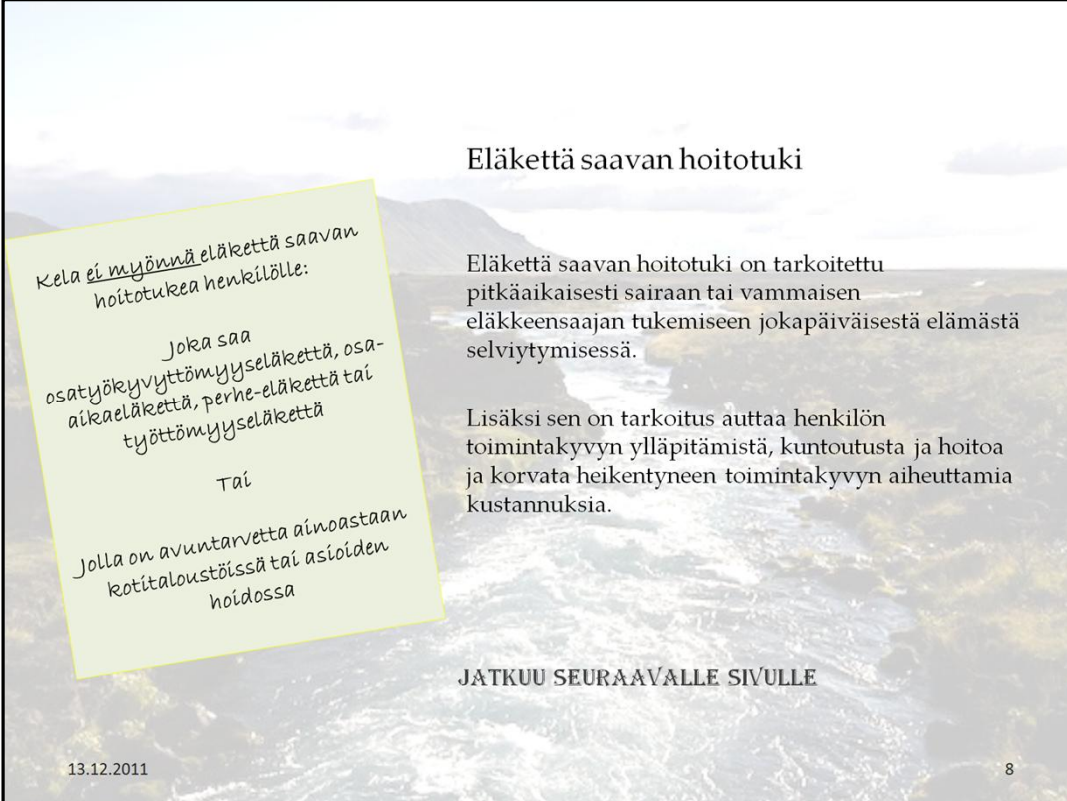
13.12.2011

7

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Eläkettä saavan hoitotuki

Kela ei myönnä eläkettä saavan hoitotukea henkilölle:

Joka saa osatyökyvyttömyyseläkettä, osaaikaeläkettä, perhe-eläkettä tai työttömyyseläkettä

Tai

Jolla on avuntarvetta ainoastaan kotitaloustöissä tai asioiden hoidossa

Eläkettä saavan hoitotuki on tarkoitettu pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen eläkkeensaajan tukemiseen jokapäiväisestä elämästä selviytymisessä.

Lisäksi sen on tarkoitus auttaa henkilön toimintakyvyn ylläpitämistä, kuntoutusta ja hoitoa ja korvata heikentyneen toimintakyvyn aiheuttamia kustannuksia.

JATKUU SEURAAVALLE SIVULLE

13.12.2011 8

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011. <http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

...JATKOA EDELLISELTÄ SIVULTA

Eläkettä saavan hoitotuki

Eläkkeensaajan hoitotuen myöntäminen edellyttää:

- *Toimintakyky on heikentynyt vähintään viimeisen vuoden ajalta (ei tarkoita työkyvyn heikentymistä)*
- *Vanhuuseläkettä tai varhennettua vanhuuseläkettä kansaneläkkeen tai työeläkkeen muodossa*
- *Työkyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea*
- *Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen, liikennevakuutuksen, sotilasvammalain tai sotilastapaturmalain mukaista jatkuvaa eläkettä tai korvausta, joka perustuu täyteen työkyvyttömyyteen*
- *Maahanmuuttajan erityistukea*

Tuet vuonna 2011:

Perushoitotuki 57,55 e/kk
Korotettu hoitotuki 143,27 e/kk
Ylin hoitotuki 302,96 e/kk

Tuen suuruus perustuu sairauden tai vamman aiheuttamaan avuntarpeeseen, ohjauksen ja valvonnan tarpeeseen sekä erityiskustannusten määrään

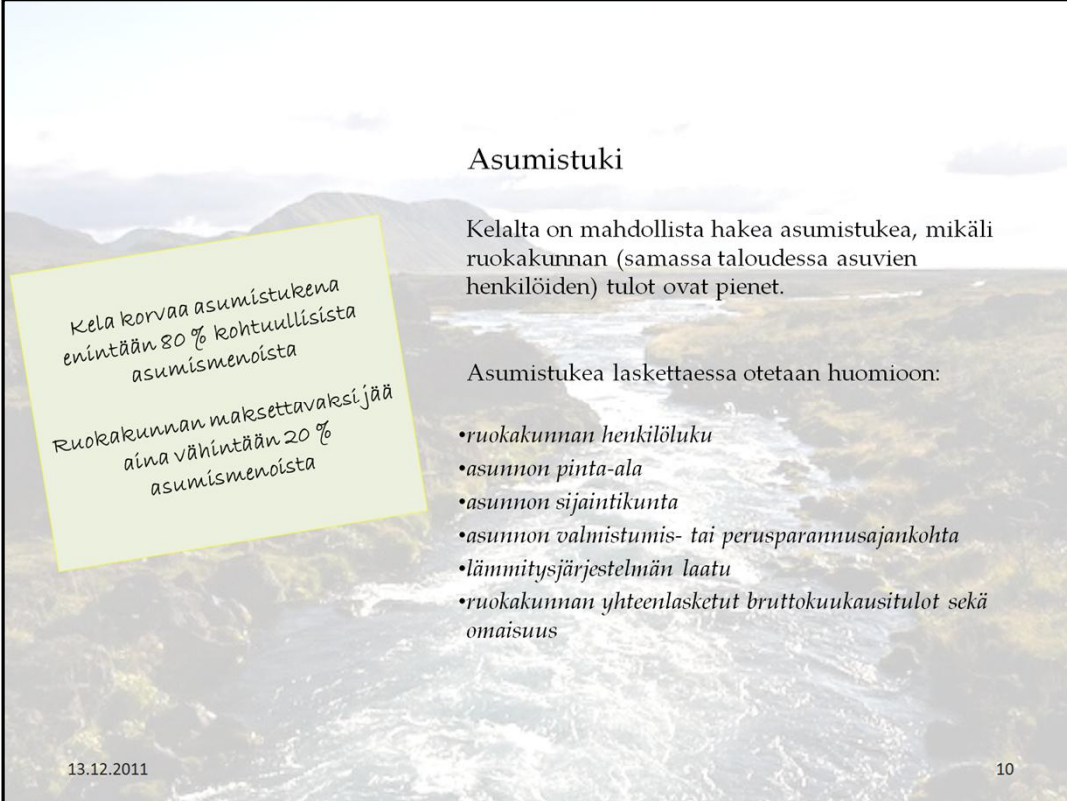
13.12.2011

9

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Asumistuki

Kelalta on mahdollista hakea asumistukea, mikäli ruokakunnan (samassa taloudessa asuvien henkilöiden) tulot ovat pienet.

Asumistukea laskettaessa otetaan huomioon:

- ruokakunnan henkilöluku
- asunnon pinta-ala
- asunnon sijaintikunta
- asunnon valmistumis- tai perusparannusajankohta
- lämmitysjärjestelmän laatu
- ruokakunnan yhteenlasketut bruttokuukausitulot sekä omaisuus

Kela korvaa asumistukena enintään 80 % kohtuullisista asumismenoista

Ruokakunnan maksettavaksi jää aina vähintään 20 % asumismenoista

13.12.2011 10

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011. <http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Eläkkeensaajan asumistuki

Kela korvaa Eläkkeensaajan asumistukena 85 % kohtuullisista asumismenoista

Asumismenoista vähennetään perusomavastuu ja lisäomavastuu

Perusomavastuu on vuonna 2011 kaikille eläkkeensaajille 569,28 e/v (47,44 e/kk).

Pienituloisille eläkkeensaajille on Kelan asumistukena eläkkeensaajan asumistuki.

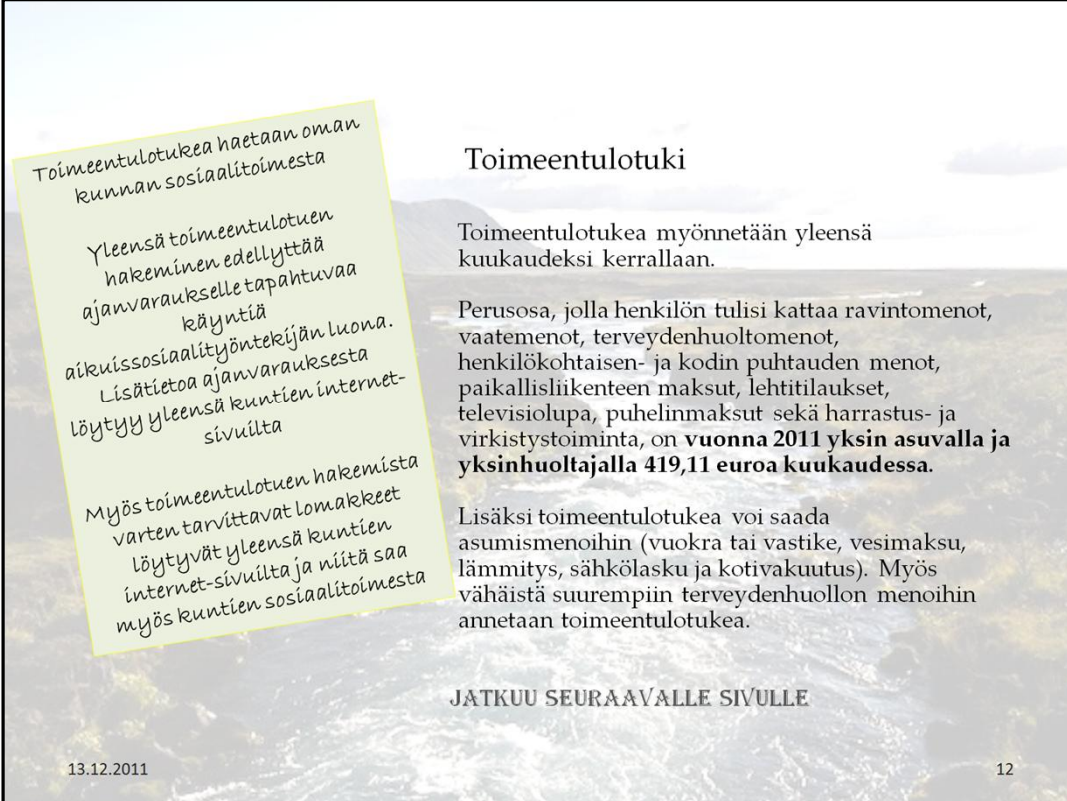
Tukeen vaikuttavia tekijöitä ovat:

- Asumiskustannukset
- Perhesuhteet
- Eläkkeensaajan ja tämän puolison tulot ja varallisuus

13.12.2011 11

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011. <http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Toimeentulotukea haetaan oman kunnan sosiaalitoimesta

Yleensä toimeentulotuen hakeminen edellyttää ajanvaraukselle tapahtuvaa käyntiä aikuissosiaalityöntekijän luona. Lisätietoa ajanvarauksesta löytyy yleensä kuntien internet-sivuilta

Myös toimeentulotuen hakemista varten tarvittavat lomakkeet löytyvät yleensä kuntien internet-sivuilta ja niitä saa myös kuntien sosiaalitoimesta

Toimeentulotuki

Toimeentulotukea myönnetään yleensä kuukaudeksi kerrallaan.

Perusosa, jolla henkilön tulisi kattaa ravintomenot, vaatemenot, terveydenhuoltomenot, henkilökohtaisen- ja kodin puhtauden menot, paikallisliikenteen maksut, lehtitilaukset, televisiolupa, puhelinmaksut sekä harrastus- ja virkistystoiminta, on **vuonna 2011 yksin asuvalla ja yksinhuoltajalla 419,11 euroa kuukaudessa.**

Lisäksi toimeentulotukea voi saada asumismenoihin (vuokra tai vastike, vesimaksu, lämmitys, sähkölasku ja kotivakuutus). Myös vähäistä suurempiin terveydenhuollon menoihin annetaan toimeentulotukea.

JATKUU SEURAAVALLE SIVULLE

13.12.2011 12

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

...JATKOA EDELLISELTÄ SIVULTA

Toimeentulotuki

Toimeentulotuen hakijan on päästävä keskustelemaan henkilökohtaisesti kunnan sosiaalitoimikunnan tai sosiaaliohjaajan kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun hän on sitä pyytännyt. Myös päätös toimeentulotuesta on saatava viimeistään seitsemäntenä päivänä hakemuksen jättämisestä

Perusosan lisäksi toimeentulotukea voidaan myöntää täydentävänä toimeentulotukena, johon sisältyy erityismenoja, kuten lasten päivähoidon maksu, ylimääräisiä asumiskustannuksia (esim. muuttokustannukset) sekä erityistarpeista ja -oloista aiheutuvia menoja.

Kunnilla on myös mahdollisuus myöntää ehkäisevää toimeentulotukea, jonka perusteet he päättävät itse.

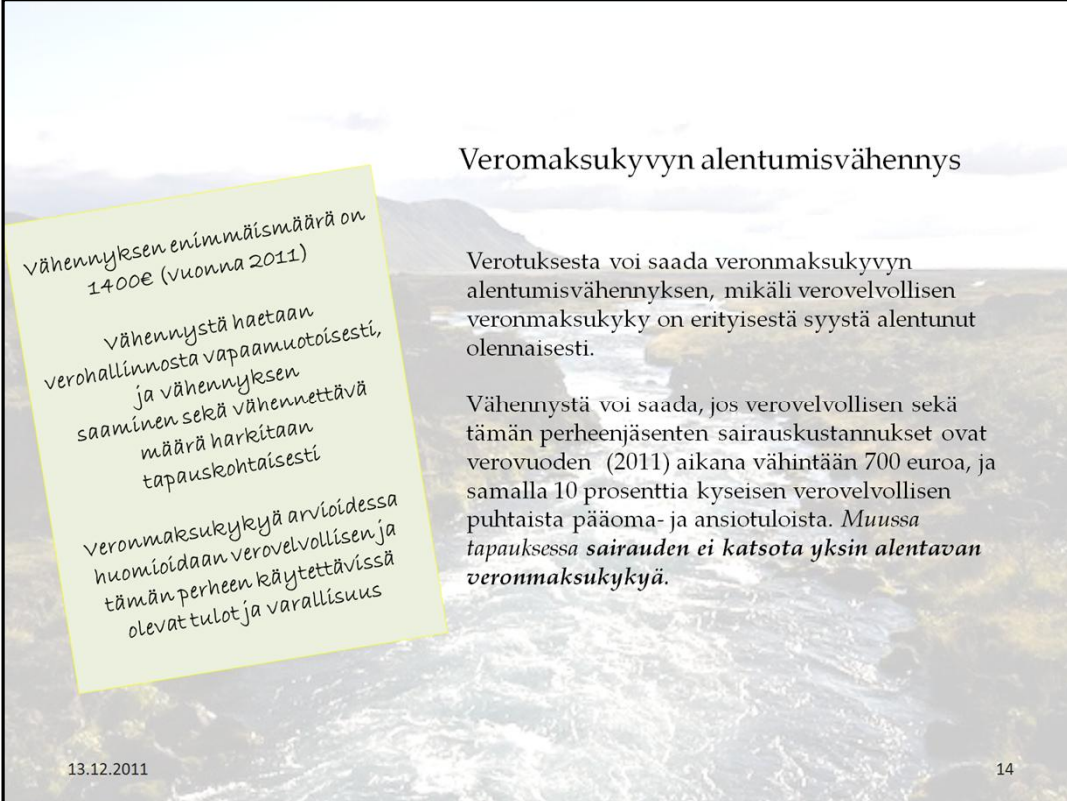
Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on edistää yksilön tai perheen omatoimista suoriutumista ja ehkäistä syrjäytymistä. Jos esimerkiksi perheen taloudellinen tilanne heikentyy äkillisesti, voidaan myöntää ehkäisevää toimeentulotukea.

13.12.2011

13

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Veromaksukyvyn alentumisvähennys

Vähennyksen enimmäismäärä on 1400€ (vuonna 2011)

vähennystä haetaan verohallinnosta vapaamuotoisesti, ja vähennyksen saaminen sekä vähennettävä määrä harkitaan tapauskohtaisesti

veronmaksukykyä arvioidessa huomioidaan verovelvollisen ja tämän perheen käytävissä olevat tulot ja varallisuus

Verotuksesta voi saada veronmaksukyvyn alentumisvähennyksen, mikäli verovelvollisen veronmaksukyky on erityisestä syystä alentunut olennaisesti.

Vähennystä voi saada, jos verovelvollisen sekä tämän perheenjäsenten sairauskustannukset ovat verovuoden (2011) aikana vähintään 700 euroa, ja samalla 10 prosenttia kyseisen verovelvollisen puhtaista pääoma- ja ansiotuloista. *Muussa tapauksessa sairauden ei katsota yksin alentavan veronmaksukykyä.*

13.12.2011 14

Henkilöverotuksen käsikirja 2011. 2011. Verovuosi 2010. Verohallinnon julkaisu 43.11. Helsinki: Verohallinto.

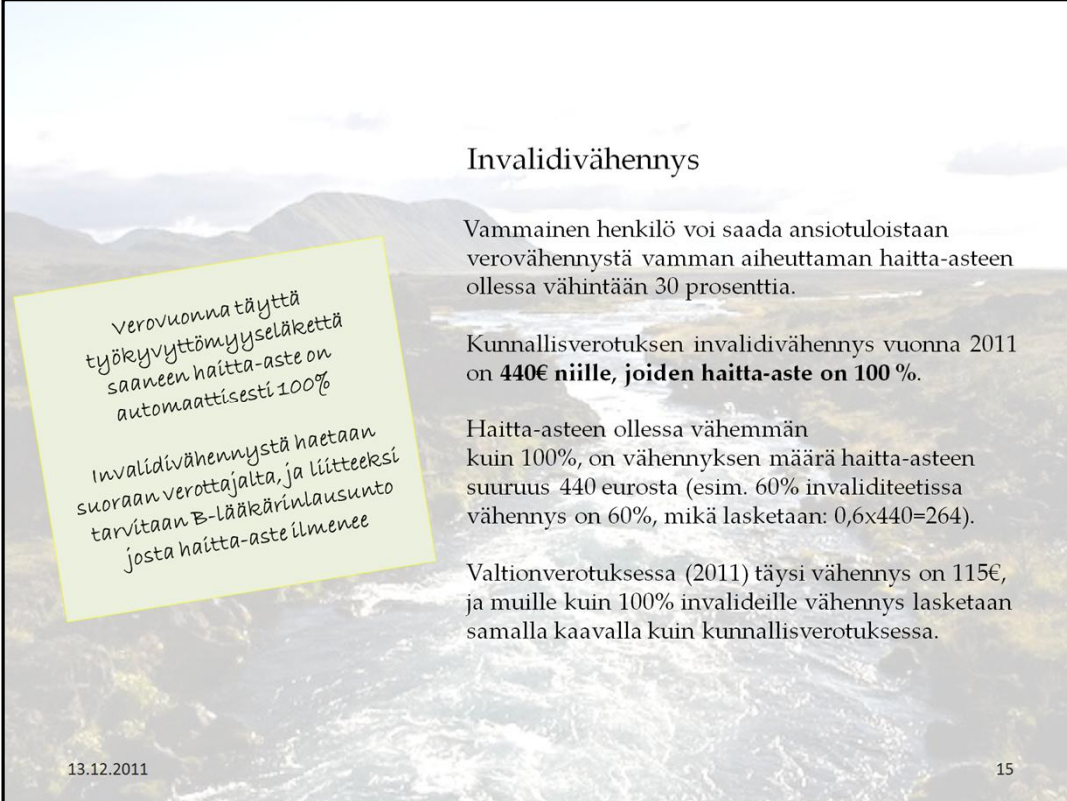
Leikas, J. Verohallinnon puhelinneuvoja. Puhelinkeskustelu 29.6.2011.

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

L 30.12.1992/1535. Tuloverolaki 98§, 126§ Viitattu 13.8.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535>

Invalidivähennys

Vammainen henkilö voi saada ansiotuloistaan verovähennystä vamman aiheuttaman haitta-asteen ollessa vähintään 30 prosenttia.

Kunnallisverotuksen invalidivähennys vuonna 2011 on **440€ niille, joiden haitta-aste on 100 %**.

Haitta-asteen ollessa vähemmän kuin 100%, on vähennyksen määrä haitta-asteen suuruus 440 eurosta (esim. 60% invaliditeetissa vähennys on 60%, mikä lasketaan: $0,6 \times 440 = 264$).

Valtionverotuksessa (2011) täysi vähennys on 115€, ja muille kuin 100% invalideille vähennys lasketaan samalla kaavalla kuin kunnallisverotuksessa.

Verovuonna täyttä työkyvyttömyyseläkettä saaneen haitta-aste on automaattisesti 100%

Invalidivähennystä haetaan suoraan verottajalta, ja liitteeksi tarvitaan B-lääkärintlausunto josta haitta-aste ilmenee

13.12.2011 15

Henkilöverotuksen käsikirja 2011. 2011. Verovuosi 2010. Verohallinnon julkaisu 43.11. Helsinki: Verohallinto.

Leikas, J. Verohallinnon puhelinneuvoja. Puhelinkeskustelu 29.6.2011.

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

L 30.12.1992/1535. Tuloverolaki 98§, 126§ Viitattu 13.8.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535>

Asuntoon kuuluvat laitteet ja välineet

Vaikeavammaiselle voidaan oman kunnan sosiaalitoimesta korvata asuntoon kuuluvia laitteita ja välineitä, mikäli päivittäisistä toiminnoista suoriutuminen niitä edellyttää.

Asunnon muutostyöt

Myös asunnon muutostöitä voidaan tukea silloin, kun ne vamman tai sairauden vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan selviytymiseksi arkielämässä.

Asunnon muutostyöt ovat vaikeasti vammaiselle subjektiivinen oikeus

Asuntoon kuuluvista laitteista ja välineistä sekä asunnon muutostöistä korvataan kohtuuhintaiset

13.12.2011 16

A 18.9.1987/759. Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 12§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 9§ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Valtioneuvoston asetus asuntojen korjausavustusten jakoperusteista 28.2.2002/166 2§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020166>

Henkilökohtainen apu

Henkilökohtainen apu on vaikeavammaiselle annettavaa välttämätöntä apua sekä kodissa että kodin ulkopuolella, ja se koskee päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua, harrastuksia, yhteiskunnallista osallistumista sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämistä.

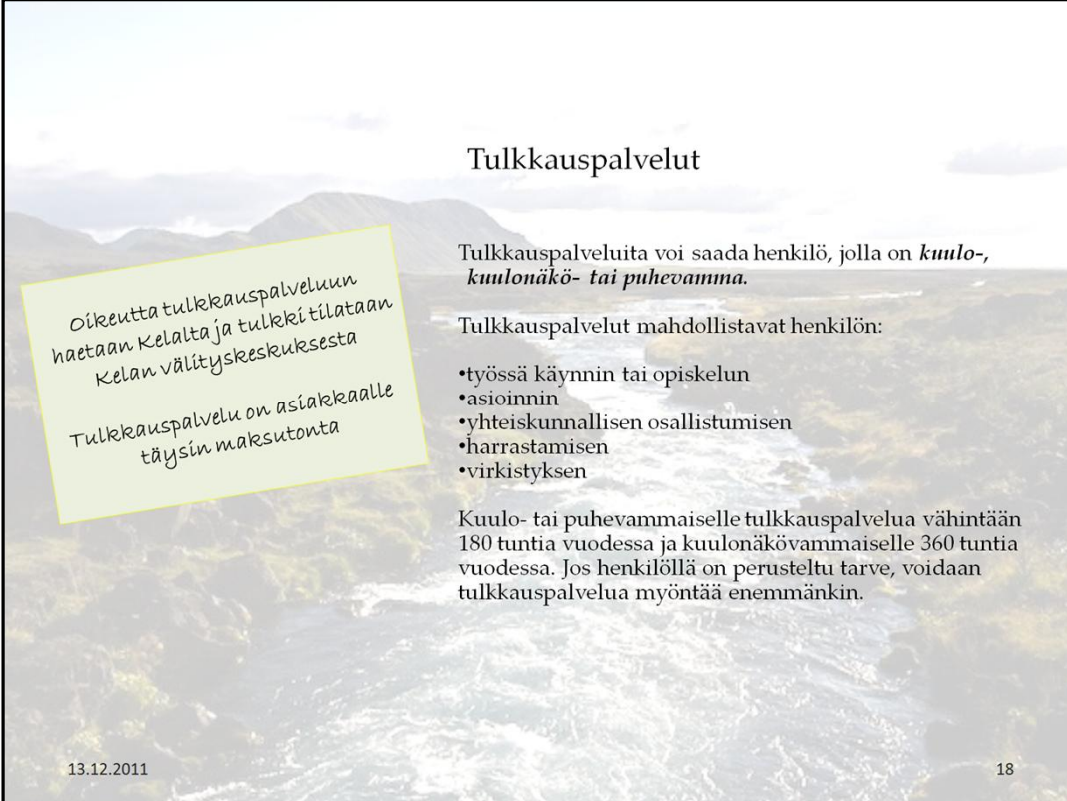
Henkilökohtainen apu on vammaiselle henkilölle maksutonta.

13.12.2011 17

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 8c§ 8d§ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.
<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki 7§ 18§ 19§ 22§
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Tulkkauspalvelut

Oikeutta tulkkauspalveluun haetaan Kelalta ja tulkeksi tilataan Kelan välityskeskuksesta

Tulkkauspalvelu on asiakkaalle täysin maksutonta

Tulkkauspalveluita voi saada henkilö, jolla on *kuulo-, kuulonäkö- tai puhevamma*.

Tulkkauspalvelut mahdollistavat henkilön:

- työssä käynnin tai opiskelun
- asioinnin
- yhteiskunnallisen osallistumisen
- harrastamisen
- virkistykseen

Kuulo- tai puhevammaiselle tulkkauspalvelua vähintään 180 tuntia vuodessa ja kuulonäkövammaiselle 360 tuntia vuodessa. Jos henkilöllä on perusteltu tarve, voidaan tulkkauspalvelua myöntää enemmänkin.

13.12.2011 18

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

L 19.2.2010/133. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 5§, 6§ ja 10§
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100133>

Papunet. Sivusto kommunikoinnista ja selkokielestä. Viitattu 29.6.2011.
<http://papunet.net/>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.
<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Kela saa apteekista tiedot asiakkaan lääkekustannuksista, ja omavastuuosuuden täytyttyä Kela lähettää asiasta postitse tiedon sekä ilmoituksen jota näyttämällä ylimääräisen korvauksen saa suoraan apteekista

Ilmaiset hoitotarvikkeet saa tavanomaisesti omasta terveyskeskuksesta

Lääkemaksukatto

Kela korvaa vammaiselle tai sairaalle henkilölle hänelle reseptillä määrättyjä sairauden hoitoon tarkoitettuja lääkkeitä siten, että henkilölle itselleen jää maksettavaksi ainoastaan omavastuuosuus.

Korvausluokkia on kolme: 42%, 72% ja 100% (ks. <http://kela.fi>).

Tällä omavastuuosuudella on kalenterivuoden aikana euromääräinen yläraja, jonka täyttyvä henkilön maksettavaksi jää 1,50€/lkorvattava lääke.

Omvastuun yläraja vuonna 2011 on 675,39€.

Ilmaiset hoitotarvikkeet

Terveystoimesta voi hakea ilmaisia hoitotarvikkeita silloin, kun lääkäri on arvioinut sen tarpeelliseksi.

13.12.2011 19

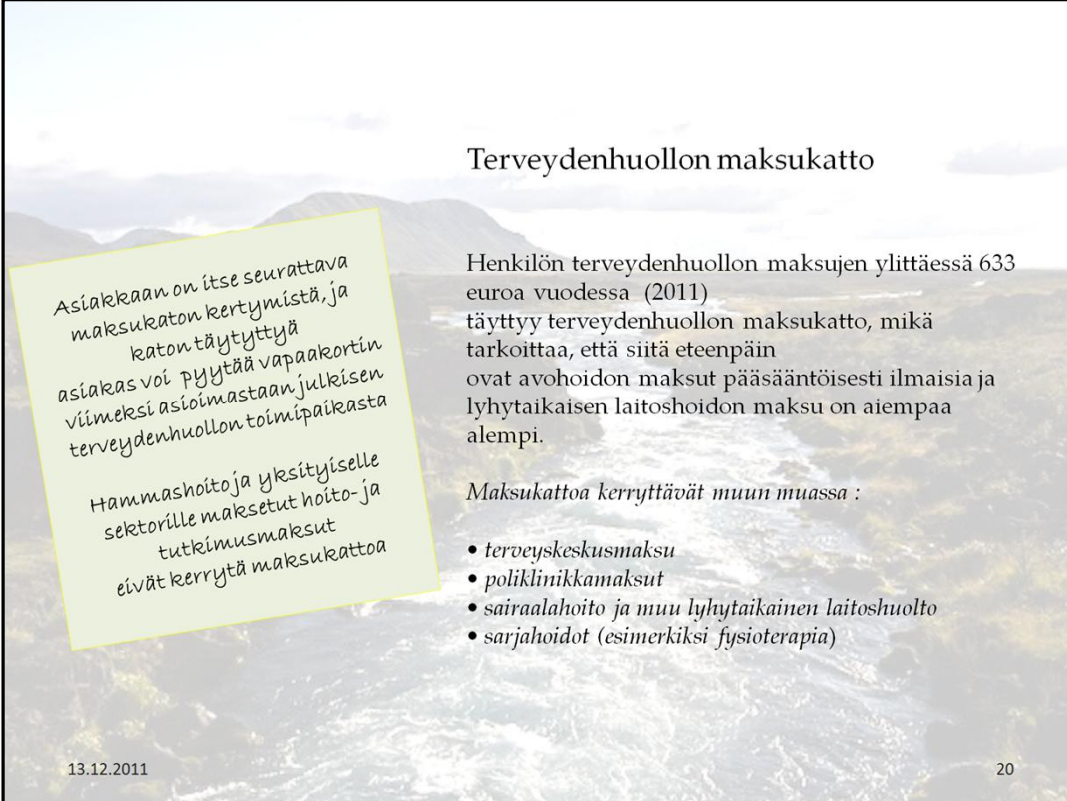
Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

L 3.8.1992/734. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 5§
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920734>

L 21.12.2004/1224S. airausvakuutuslaki 5 Luku Lääkekorvaukset ja 6 Luku Lääkevalmisteen korvattavuus ja tukkuhinta
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041224>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.
<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

L 30.12.2010/1326 . Terveystoimilaki 3 luku 24§
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Terveystenhuollon maksukatto

Asiakkaan on itse seurattava maksukaton kertymistä, ja katon täytyttyä asiakas voi pyytää vapaakortin viimeksi asioimastaan julkisen terveydenhuollon toimipaikasta

Hammashoitoja yksityiselle sektorille maksetut hoito- ja tutkimusmaksut eivät kerrytä maksukattoa

Henkilön terveydenhuollon maksujen ylittäessä 633 euroa vuodessa (2011) täyttyy terveydenhuollon maksukatto, mikä tarkoittaa, että siitä eteenpäin ovat avohoidon maksut pääsääntöisesti ilmaisia ja lyhytaikaisen laitoshoidon maksu on aiempaa alempi.

Maksukattoa kerryttävät muun muassa :

- terveyskeskusmaksu
- poliklinikkamaksut
- sairaalahoito ja muu lyhytaikainen laitoshuolto
- sarjahoidot (esimerkiksi fysioterapia)

13.12.2011

20

A 9.10.1992/912. Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 5a luku 26a§ ja 26b§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920912>

Invalidiliitto Ry. 2011. Ajankohtaista tietoa vuonna 2011. Invalidiliitto Ry:n internet-sivut. Viitattu 29.6.2011.

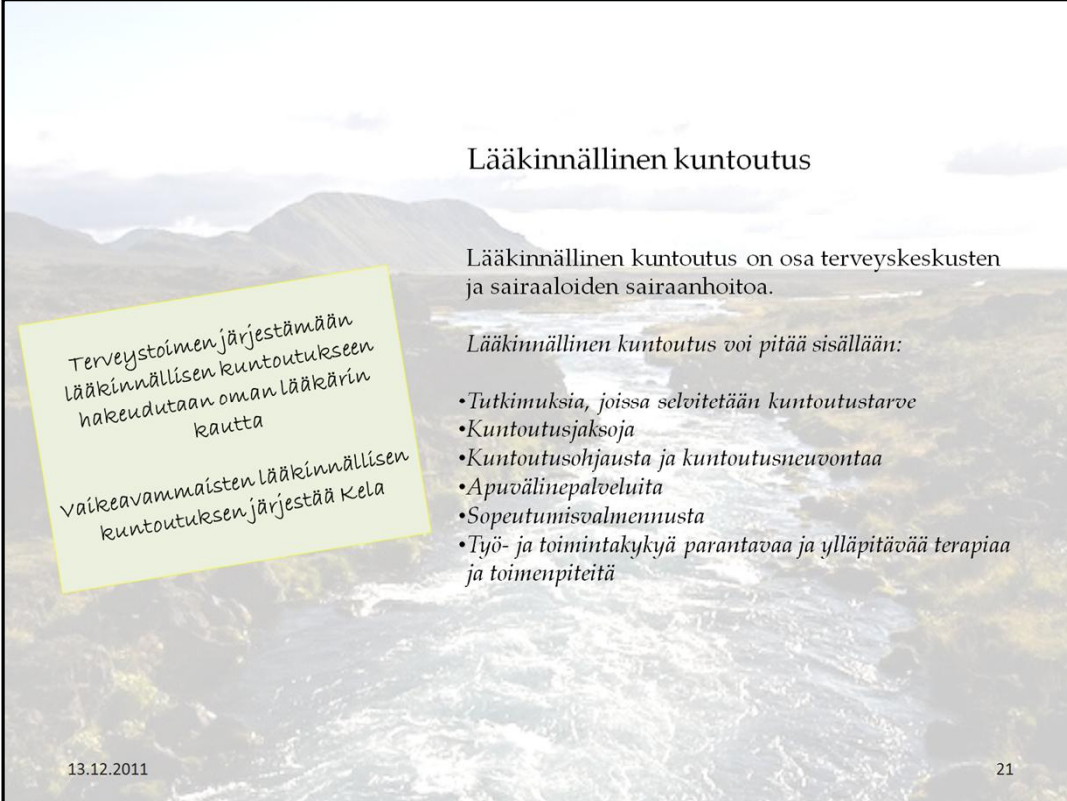
http://www.invalidiliitto.fi/portal/fi/tietoa_ja_tukea/neuvonta/pieni_palveluopas/ajankohtaista_tietoa_vuonna_2011/

L. 3.8.1992/734. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 6 a §

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920734>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Lääkinnällinen kuntoutus

Lääkinnällinen kuntoutus on osa terveyskeskusten ja sairaaloiden sairaanhoitoa.

Lääkinnällinen kuntoutus voi pitää sisällään:

- Tutkimuksia, joissa selvitetään kuntoutustarve
- Kuntoutusjaksoja
- Kuntoutusohjausta ja kuntoutusneuvontaa
- Apuvälinepalveluita
- Sopeutumisvalmennusta
- Työ- ja toimintakykyä parantavaa ja ylläpitävää terapiaa ja toimenpiteitä

Terveystoimen järjestämään lääkinällisen kuntoutukseen hakeudutaan oman lääkärin kautta

vaikavammaisten lääkinällisen kuntoutuksen järjestää Kela

13.12.2011 21

A 28.6.1991/1015. Asetus lääkinällisestä kuntoutuksesta 1§, 2§ ja 3§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19911015>

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkajulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkajulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Kuntoutuksesi voivat olla laitostai avomuotoisia

Kelan järjestämä kuntoutus on kuntoutujalle maksutonta

Kuntoutujan on mahdollista saada kuntoutuksen ajalta Kelan maksamaa kuntoutusrahaa. Myös työnantaja voi hakea Kelalta kuntoutusrahaa, mikäli kuntoutujalle maksetaan palkkaa kuntoutuksen ajalta

Lisäksi Kela korvaa kuntoutuksesta aiheutuneita matkakustannuksia (ks. SV-matkakorvaukset)

13.12.2011

Sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskurssit

Kela järjestää *vammaisille ja pitkäaikaissairaille sekä heidän läheisilleen* kuntoutus- ja sopeutumisvalmennuskursseja.

Kuntoutuskursseilla pyritään ylläpitämään ja parantamaan henkilön fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista työ- ja toimintakykyä.

Sopeutumisvalmennuksessa henkilölle (ja hänen läheisilleen) annetaan tietoa sairaudesta tai vammasta ja sen vaikutuksista sekä tuetaan henkilöä selviytymään sairauden tai vamman kanssa. Tätä kautta pyritään parantamaan henkilön mahdollisuutta elää sairaudesta tai vammasta huolimatta mahdollisimman täysipainoista elämää.

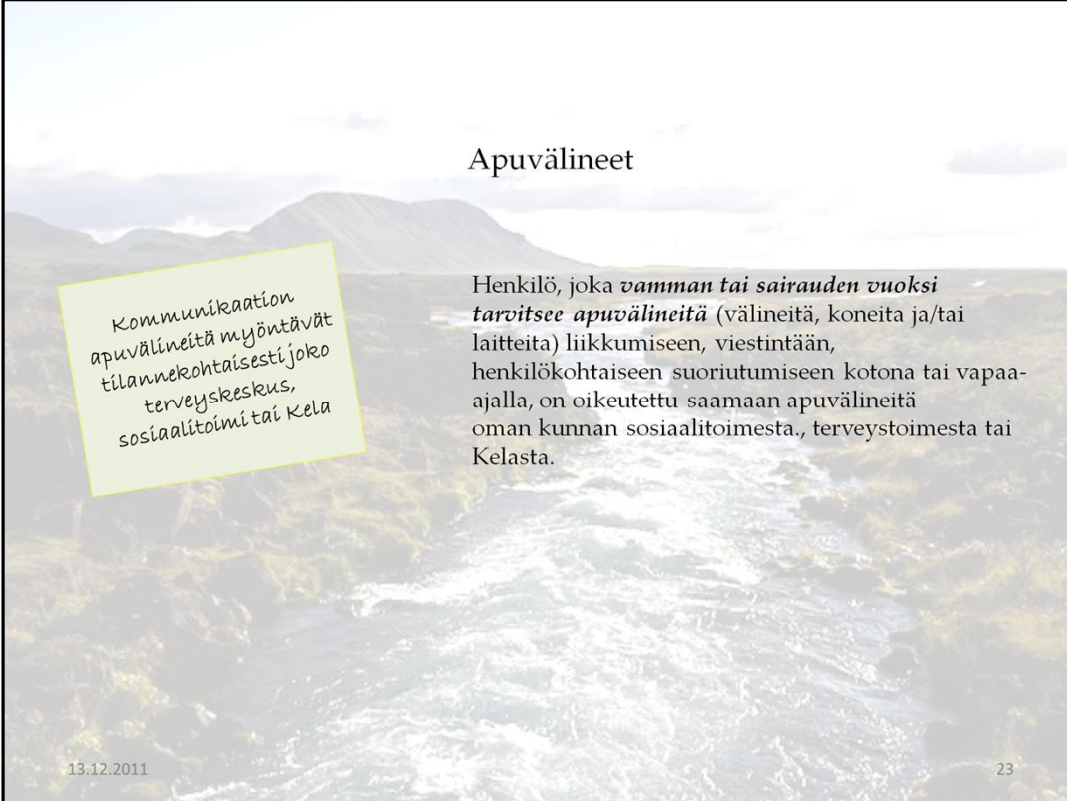
22

A 28.6.1991/1015. Asetus lääkinnällisestä kuntoutuksesta 3§
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19911015>

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

L 15.7.2005/566. Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista 3§, 9§, 12§, 14§,
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050566>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.
<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Apuvälineet

Kommunikaation apuvälineitä myöntävät tilannekohtaisesti joko terveyskeskus, sosiaalitoimitai Kela

Henkilö, joka *vamman tai sairauden vuoksi tarvitsee apuvälineitä* (välineitä, koneita ja/tai laitteita) liikkumiseen, viestintään, henkilökohtaiseen suoriutumiseen kotona tai vapaa-ajalla, on oikeutettu saamaan apuvälineitä oman kunnan sosiaalitoimesta, terveystoimesta tai Kelasta.

13.12.2011 23

A 18.9.1987/759. Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 12§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 9§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Papunet. Sivusto kommunikoinnista ja selkokielestä. <http://papunet.net/>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Ruokavaliokorvaus keliakiaa sairastaville

Vuonna 2011 korvauksen määrä on 21 euroa kuukaudessa

Kela korvaa asianmukaisesti diagnosoiduille, keliakiaa sairastaville henkilöille gluteenittoman ruokavalion aiheuttamia kustannuksia. Tämä edellyttää keliakian toteamista ohutsuolesta otetusta koepalasta.

13.12.2011

24

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Ylimääräiset erityis-ravintokustannukset

Erityisravintoa ja erityisravintovalmisteita varten voi hakea korvausta.

Korvauksen saaminen edellyttää, että erityisravinnon tai erityisravintovalmisteiden tarve on pitkäaikainen ja säännöllinen, tarpeen tulee olla lääketieteellisesti yksityiskohtaisesti selvitetty.

Ylimääräiset vaatekustannukset

Mikäli henkilön ei vammansa vuoksi ole mahdollista käyttää tavanomaisia vaatteita tai jalkineita, voidaan henkilölle korvata ylimääräisiä vaatekustannuksia.

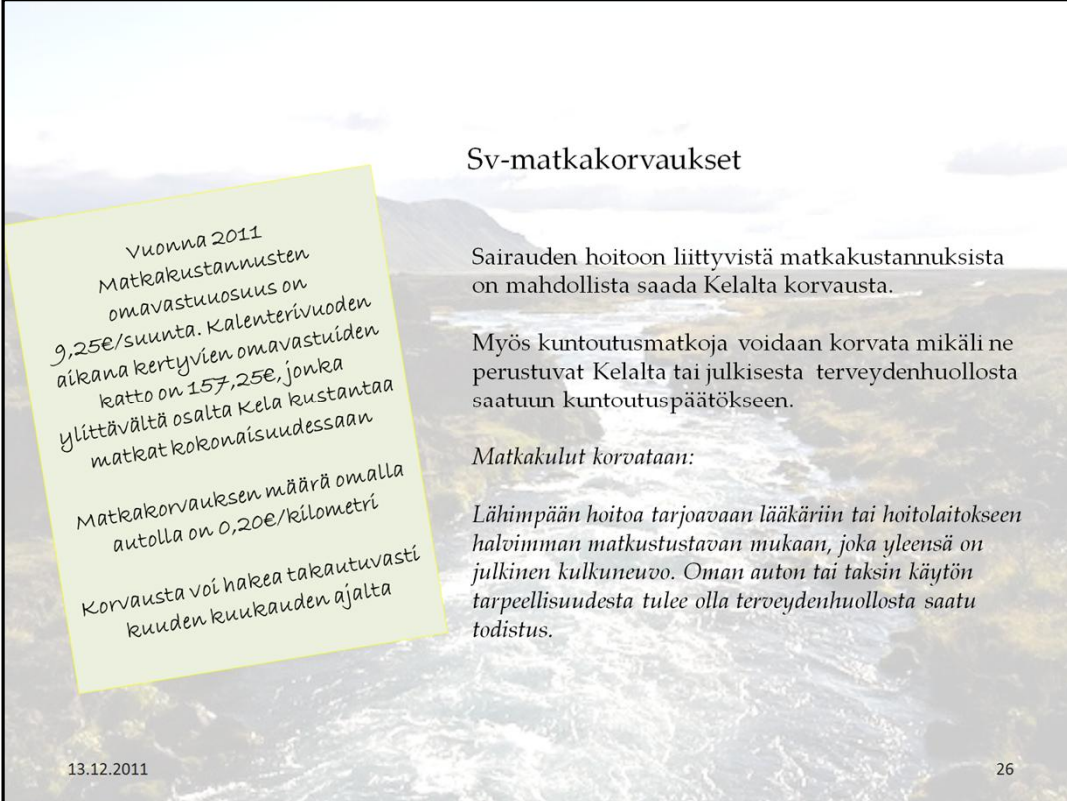
Molempia korvauksia haetaan oman kunnan sosiaalitoimesta ja korvaukset ovat harkinnanvaraisia

13.12.2011 25

A 18.9.1987/759 . Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 19§
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>

L 3.4.1987/380.Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 9§
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.
<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Sv-matkakorvaukset

Vuonna 2011
Matkakustannusten
omavastuuosuus on
9,25€/suunta. Kalenterivuoden
aikana kertyvien omavastuiden
katto on 157,25€, jonka
ylittävältä osalta Kela kustantaa
matkat kokonaisuudessaan

Matkakorvauksen määrä omalla
autolla on 0,20€/kilometri

Korvausta voi hakea takautuvasti
kuuden kuukauden ajalta

Sairauden hoitoon liittyvistä matkakustannuksista
on mahdollista saada Kelalta korvausta.

Myös kuntoutusmatkoja voidaan korvata mikäli ne
perustuvat Kelalta tai julkisesta terveydenhuollosta
saatuun kuntoutuspäätökseen.

Matkakulut korvataan:

*Lähimpään hoitoa tarjoavaan lääkäriin tai hoitolaitokseen
halvimman matkustustavan mukaan, joka yleensä on
julkinen kulkuneuvo. Oman auton tai taksin käytön
tarpeellisuudesta tulee olla terveydenhuollosta saatu
todistus.*

13.12.2011

26

Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>

L 21.12.2004/1224. Sairausvakuutuslaki 4 luku Matkakustannusten korvaaminen
1§-8§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041224>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu
järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan
liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Pysäköintilupa

Lupaa haetaan poliisilta poliisin verkkosivuilta saatavalla pysäköintilupahakemuksella

Litteenä on oltava lääkärintodistus vamman laadusta tai vaikeusasteesta ja kaksi valokuvaa henkilöstä jolle lupaa haetaan

Luvan hinta on 26€ (vuonna 2011)

Vammainen henkilö voi hakea poliisiviranomaiselta vammaisen pysäköintilupaa.

Luvan omaava saa pysäköidä maksullisille paikoille ilmaiseksi, pysäköidä aikarajoitteisille paikoille rajoitusta pidemmäksi ajaksi ja alueelle, missä pysäköinti on liikennemerkkein kielletty (ks. tarkemmin Tieliikenneasetus 5.3.1982/182).

Lupa on henkilökohtainen, ja se on voimassa 10 vuotta tai vamman arvioitun keston ajan.

13.12.2011 27

Poliisi. 2011. Vammaisen pysäköintilupa. Suomen poliisin internet-sivut. Viitattu 29.6.2011.

<http://poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/37BC5B01825F85BBC2256BCA0036ACA3?opendocument>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

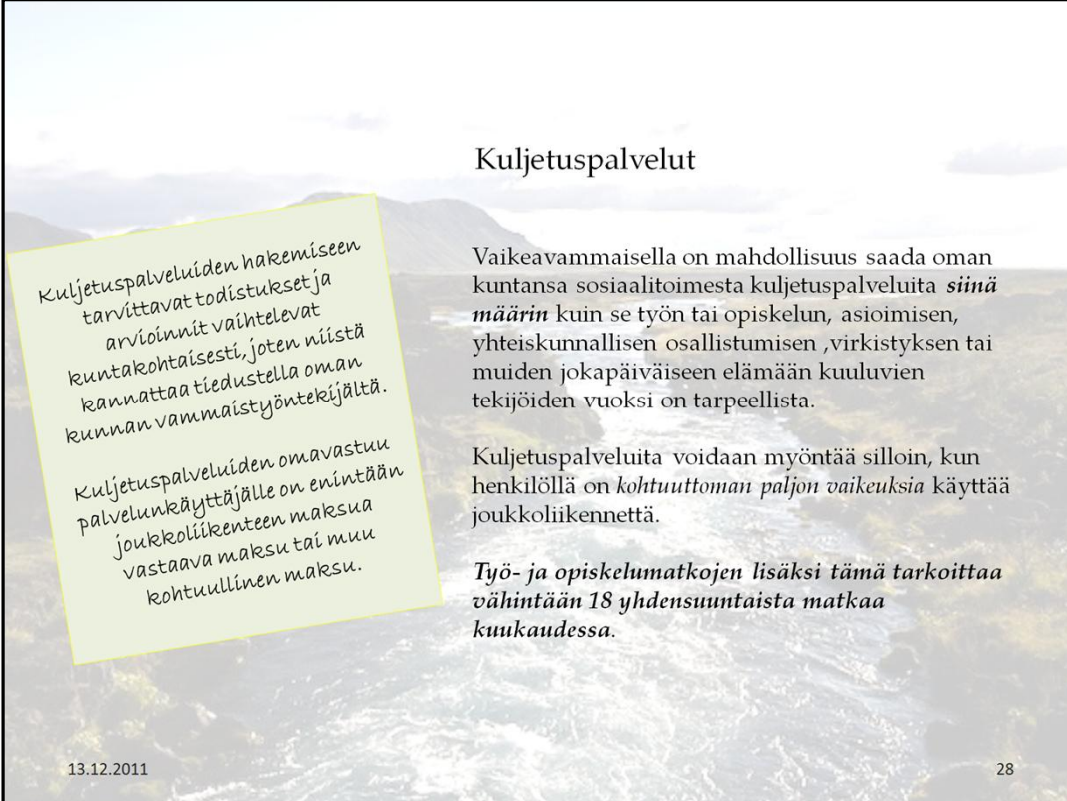
<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

A 5.3.1982/182. Tieliikenneasetus 53§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820182>

L 3.4.1981/267. Tieliikennelaki 28 b §

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1981/19810267>

Kuljetuspalvelut

Kuljetuspalveluiden hakemiseen tarvittavat todistukset ja arvioinnit vaihtelevat kuntakohtaisesti, joten niistä kannattaa tiedustella oman kunnan vammaistyöntekijältä.

Kuljetuspalveluiden omavastuu palvelunkäyttäjälle on enintään joukkoliikenteen maksua vastaava maksu tai muu kohtuullinen maksu.

Vaikeavammaisella on mahdollisuus saada oman kuntansa sosiaalitoimesta kuljetuspalveluita *siinä määrin* kuin se työn tai opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistyksen tai muiden jokapäiväiseen elämään kuuluvien tekijöiden vuoksi on tarpeellista.

Kuljetuspalveluita voidaan myöntää silloin, kun henkilöllä on *kohtuuttoman paljon vaikeuksia* käyttää joukkoliikennettä.

Työ- ja opiskelumatkojen lisäksi tämä tarkoittaa vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa.

13.12.2011 28

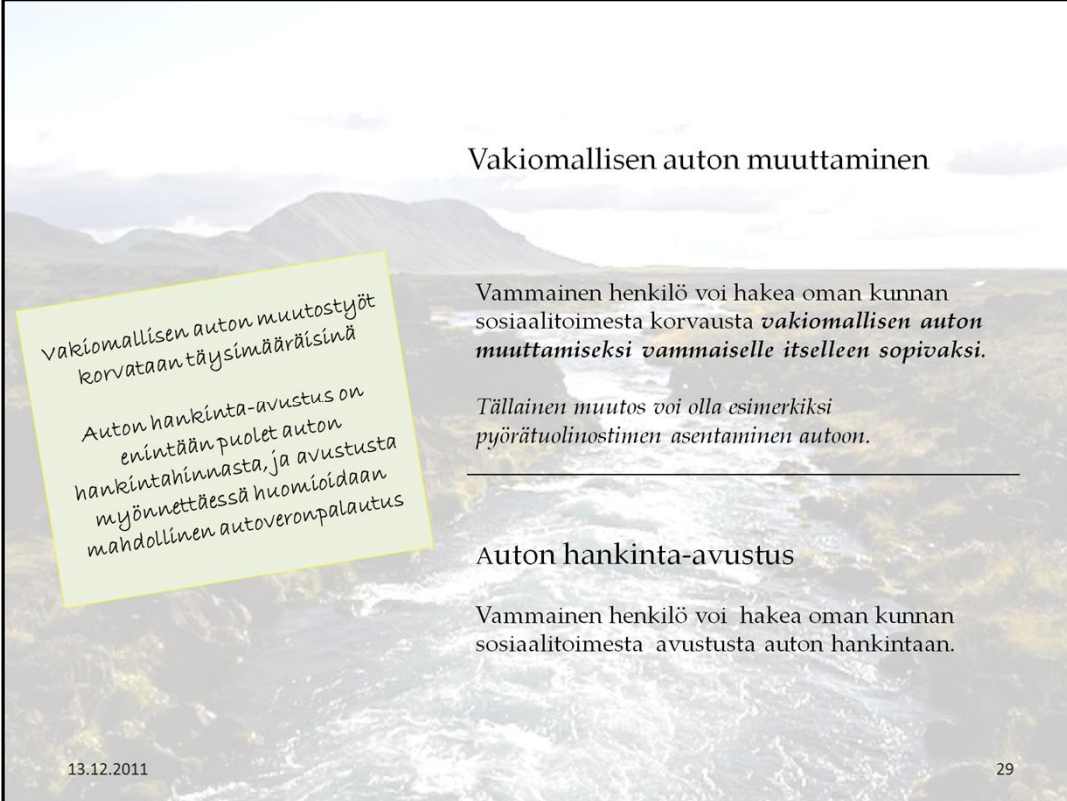
A 18.9.1987/759. Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 17§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 9§ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Vakiomallisen auton muuttaminen

vakiomallisen auton muutostyöt korvataan täysimääräisinä

Auton hankinta-avustus on enintään puolet auton hankintahinnasta, ja avustusta myönnettäessä huomioidaan mahdollinen autoveronpalautus

Vammainen henkilö voi hakea oman kunnan sosiaalitoimesta korvausta *vakiomallisen auton muuttamiseksi vammaiselle itselleen sopivaksi.*

Tällainen muutos voi olla esimerkiksi pyörätuolinostimen asentaminen autoon.

Auton hankinta-avustus

Vammainen henkilö voi hakea oman kunnan sosiaalitoimesta avustusta auton hankintaan.

13.12.2011 29

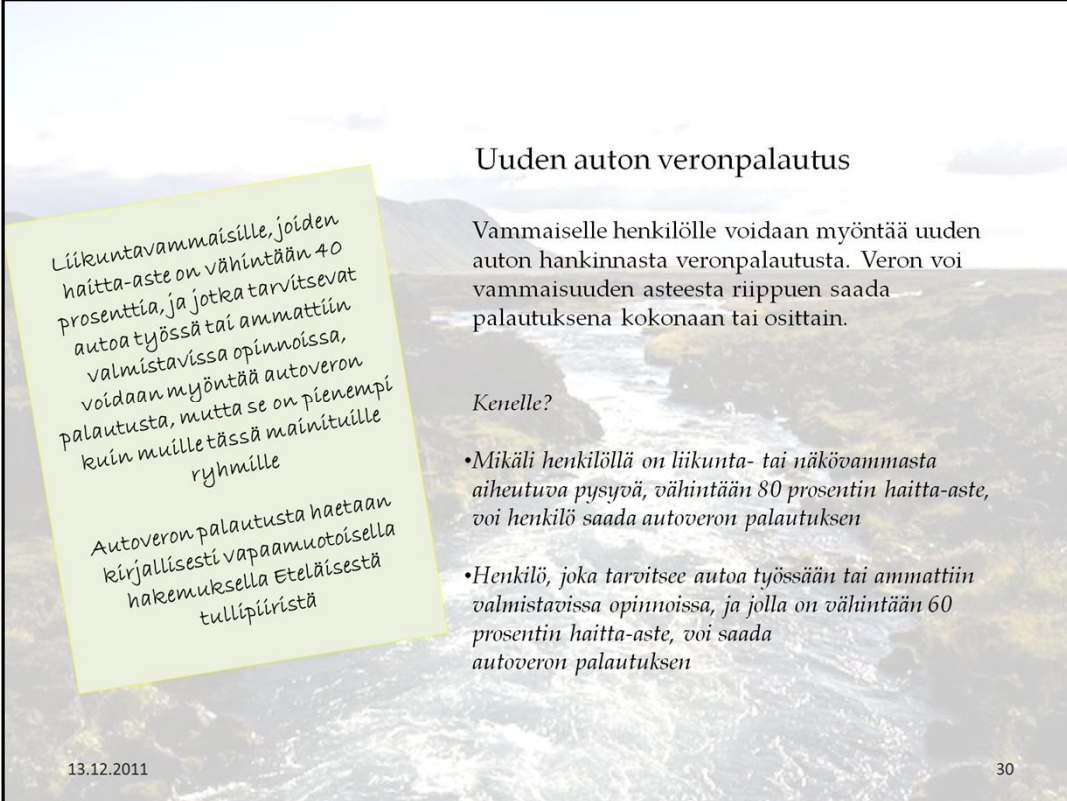
A 18.9.1987/759. Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 17§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 9§ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Uuden auton veronpalautus

Vammaiselle henkilölle voidaan myöntää uuden auton hankinnasta veronpalautusta. Veron voi vammaisuuden asteesta riippuen saada palautuksena kokonaan tai osittain.

Kenelle?

- Mikäli henkilöllä on liikunta- tai näkövammasta aiheutuva pysyvä, vähintään 80 prosentin haitta-aste, voi henkilö saada autoveron palautuksen
- Henkilö, joka tarvitsee autoa työssään tai ammatissaan valmistavissa opinnoissa, ja jolla on vähintään 60 prosentin haitta-aste, voi saada autoveron palautuksen

Liikuntavammaisille, joiden haitta-aste on vähintään 40 prosenttia, ja jotka tarvitsevat autoa työssä tai ammatissaan valmistavissa opinnoissa, voidaan myöntää autoveron palautusta, mutta se on pienempi kuin muille tässä mainituille ryhmillä

Autoveron palautusta haetaan kirjallisesti vapaamuotoisella hakemuksella Eteläisestä tullipiiristä

13.12.2011 30

L 29.12.1994/1482. Autoverolaki 51§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941482>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama

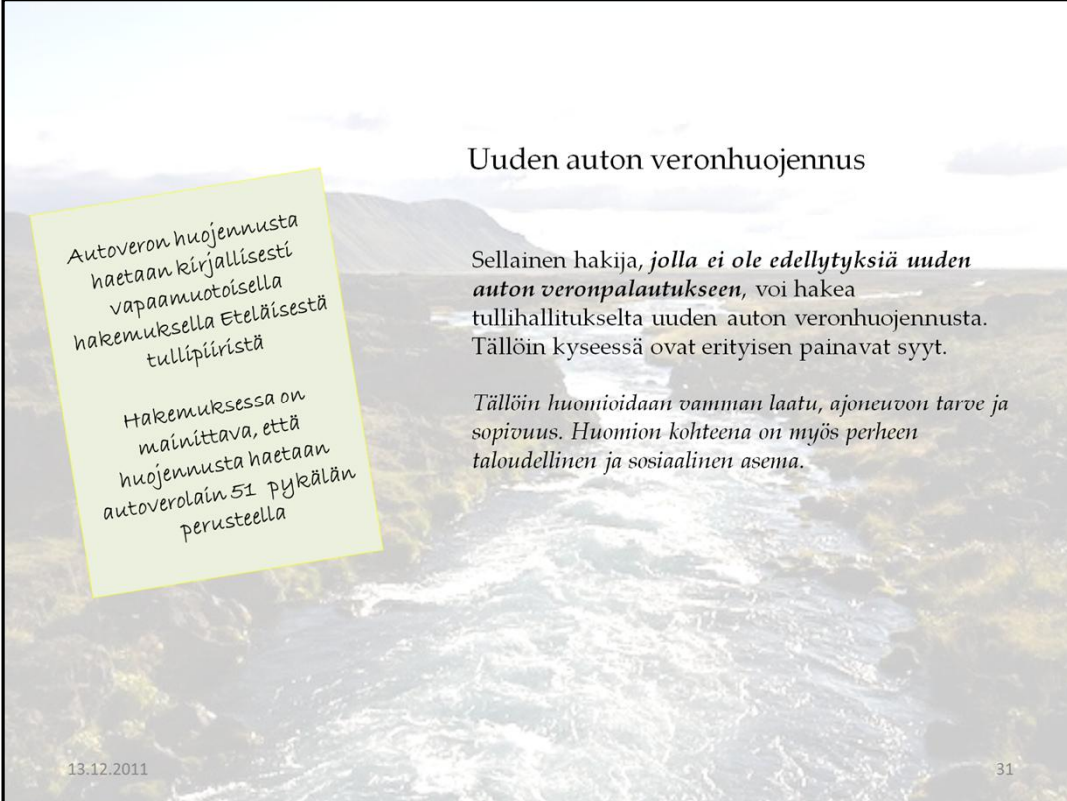
sosiaaliturvaan liittyvä

verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Tulli. 2011. Invalidille myönnettävä autoveronpalautus. Asiakasohje. Suomen tullin internet-sivut. Viitattu 1.9.2011.

http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/julkaisut_ja_esitteet/asiakasohjeet/autoverotus/autotiedostot/001.pdf

Uuden auton veronhuojennus

Autoveron huojennusta haetaan kirjallisesti vapaamuotoisella hakemuksella Eteläisestä tullipiiristä

Hakemuksessa on mainittava, että huojennusta haetaan autoverolain 51 pykälän perusteella

Sellainen hakija, *jolla ei ole edellytyksiä uuden auton veronpalautukseen*, voi hakea tullihallitukselta uuden auton veronhuojennusta. Tällöin kyseessä ovat erityisen painavat syyt.

Tällöin huomioidaan vammien laatu, ajoneuvon tarve ja sopivuus. Huomion kohteena on myös perheen taloudellinen ja sosiaalinen asema.

13.12.2011 31

L 29.12.1994/1482. Autoverolaki 51§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941482>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama

sosiaaliturvaan liittyvä

verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Tulli. 2011. Invalidille myönnettävä autoveronpalautus. Asiakasohje. Suomen tullin internet-sivut. Viitattu 1.9.2011.

http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/julkaisut_ja_esitteet/asiakasohjeet/autoverotus/autotiedostot/001.pdf

Ajoneuvoveron vapautus

Autoveron vapautusta haetaan
Liikenteen turvallisuusvirasto
Trafista

Vammainen henkilö, jolle on *myönnetty autoveronpalautus tai vammaisen pysäköintilupa*, voi saada vapautuksen ajoneuvoveron perusveron maksusta.

Silloin kun ajoneuvorekisteriin on ilmoitettu autoveron palautuksesta, saa vammainen henkilö ajoneuvoveron vapautuksen automaattisesti sitä hakematta.

13.12.2011 32

L 30.12.2003/1281. Ajoneuvoverolaki 5 luku Vammaiselle myönnettävä vapautus 35§, 36§ ja 37§

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20031281>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkojulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkkojulkaisu. Viitattu 4.12.2011.

<http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Trafi. n.d. Tieliikenne. Liikenteen turvallisuusvirasto Trafin internet-sivut. Viitattu 1.9.2011.

<http://www.ake.fi/AKE/Verotus/Ajoneuvovero/Vapautus+ajoneuvoverosta.htm>

Käsitteitä

B-lääkärintlausunto voi olla kaksi- (B1) tai nelisivuinen (B2). B-lääkärintlausunto on perusteellinen ja yksityiskohtainen selvitys sairaudesta, tutkimustuloksista, ennusteesta, mahdollisista suunnitelluista jatkotoimista, kuntoutuksen tarpeesta ja lääkähoidosta. B-lääkärintlausuntoa tarvitaan yleensä haettaessa jotain etuutta, esimerkiksi kuntoutusta tai eläkettä.

Haitta-astetta määritellään Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella tapaturmavakuutuslaissa tarkoitettua haittaluokituksesta (1649/2009, Liite 1). Haitta-asteen määrittää lääkäri, ja sitä ilmaistaan joko numeroilla 0-20 tai prosenteilla 0-100%. Haitta-asteen prosenttiarvo saadaan haittaluokkaa ilmaisevasta numerosta kertomalla se viidellä. Haittaluokka 1 vastaa pienintä ja haittaluokka 20 suurinta sairaudesta, vammasta tai toimintavajavuudesta aiheutuva toimintakyvyn häiriötä. Haitta-asteen määrittelyä käytetään esimerkiksi arvioitaessa henkilön oikeutta verotuksessa ansiotuloista tehtävään invalidivähennykseen.

Subjektiiivinen oikeus tarkoittaa sitä, että kunnan on järjestettävä kyseessä oleva palvelu määrärahoistaan riippumatta. Subjektiiivisia oikeuksia koskevista päätöksistä voi myös valittaa ilman valituslupaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti.

13.12.2011

33

A 18.9.1987/759. Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 12§, 17§, 18§, 19§. Viitattu 1.9.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>

L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 8c§, 8d§, 9§. Viitattu 3.7.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tapaturmavakuutuslaissa tarkoitettua haittaluokituksesta (1649/2009), Liite 1. Viitattu 8.10.2011.

http://www.sosiaaliportti.fi/File/14f61866-6cc2-408b-98b5-d9598ff14cd4/haittaluokka_liite.pdf

Sosiaaliportti. 2011. Vammaispalvelujen käsikirja. Keskeiset vammaispalvelujen käsitteet. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitoksen ylläpitämä verkkopalvelu sosiaalialan ammattilaisille. Viitattu 6.12.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/tyovalineita/kasitteet/#ots2>

Suomen lääkäriliitto. 2010. Ohjeisto lääkärintodistusten kirjoittamisesta. Viitattu 6.12.2011. http://www.laakariliitto.fi/etiikka/liiton_ohjeet/laakarintodistus.html

Case Liisa

Liisa on 42-vuotias perheellinen nainen, joka sairastaa näkökykyä heikentävää, etenevää silmäsairautta. Sairaus on todettu Liisalla jo lapsuudessa, ja se on hiljalleen heikentänyt näköä. Sairaus voi pahimmillaan johtaa näkökyvyn menettämiseen kokonaan. Viime vuosina Liisan näkökyky on heikentynyt nopeasti, ja tällä hetkellä Liisa näkee vielä jonkin verran lähelle, mutta näkökykyä on ainoastaan silmien reunoilla. Tämän vuoksi myös lähelle näkeminen on sumeaa. Sairauden etenemistä voidaan kuitenkin hidastaa lääkkeillä, mutta sitä ei voida parantaa kokonaan. Operatiivisia hoitokeinoja sairauteen ei ole. Lisäksi Liisalla on astma.

Liisa on työskennellyt melkein koko ikänsä monistus- ja postitustyössä. Ammatillista peruskoulutusta hänellä ei ole. Liisa ei ole enää viimeaikoina kyennyt tekemään työtään heikon näkökyvyn vuoksi. Työnantajalla ei ole tarjota Liisalle muuta työtä, ja Liisa on tällä hetkellä sairauslomalla. Hän saa Kelalta sairauspäivärahaa. Liisan mies työskentelee osa-aikaisesti, joten perheen tulotaso on heikko. Perheessä on teini-ikäisiä kotona asuvia lapsia. Perhe asuu maaseudulla, jossa julkiset liikenneyhteydet ovat kehnot. Liisa itse on sopeutunut sairauteensa melko hyvin, mutta perhe ei ymmärrä millä tavoin Liisan puutteellinen näkökyky vaikuttaa Liisan ja perheen elämään. Toisaalta myös Liisalla itsellään on vielä epärealistisia odotuksia työkyvystään.

Case Liisa

JATKOA EDELLISELTÄ SIVULTA...

Koska Liisan toimintakyky on ollut heikentynyt viimeksi kuluneen vuoden ajan, ja sairaus aiheuttaa hänelle avutarvetta, voidaan Liisan katsoa saavan 16 vuotta täyttäneen vammaistukea⁽¹⁾. Perheen tulotaso on niin heikko, että perheellä on oikeus asumistukeen⁽²⁾ sekä toimeentulotukeen⁽³⁾. Liisalla on sairaudesta johtuvia jatkuvia lääkekustannuksia, joten hänen lääkemaksukattonsa⁽⁴⁾ on täyttynyt, ja hän maksaa lääkkeitään enää 1,50€/lääke. Liisalle on määriteltä lääkäriin toimesta haitta-aste, joka on yli 30%, joten hän saa verotuksessa invalidivähennystä⁽⁵⁾. Koska Liisan näkökyky on heikko, hänen ei voida olettaa käyttävän keittiössä esimerkiksi jakkaraa tai muuta koroketta ylettäkseen ottaa tavaroita kaapista. Tämän vuoksi perheen asunnossa on laskettu keittiön kaapistoja tavallista alemmas sekä poistettu kynnyksiä kompastumisvaaran vuoksi asunnon muutostöinä⁽⁶⁾. Samalla asuntoon on asennettu parempi valaistus, joka sisältyy asuntoon kuuluvien välineisiin ja laitteisiin⁽⁷⁾. Liisa on saanut apuvälineenä⁽⁸⁾ lukutelevision sekä suurennuslasin ja kiikarit.

Koska Liisa tarvitsee apua asiointiin ja muuhun kodin ulkopuolella liikkumiseen, on hänelle myönnetty henkilökohtaista apua⁽⁹⁾. Liisan ja koko perheen sairauteen sopeutumista tukemaan on myönnetty Kelalta näkövammaisten sopeutumisvalmennuskurssi⁽¹⁰⁾, johon koko perhe voi osallistua. Tänä aikana myös Liisan mies saa ansionmenetyksenä Kelalta kuntoutusrahaa⁽¹¹⁾. Lisäksi Kela korvaa matkat kuntoutukseen (sv-matkakorvaus)⁽¹²⁾. Liisan haitta-aste ei täytä uuden auton veronpalautuksen kriteerejä, mutta tarve autolla on olemassa, ja perheen taloudellinen ja sosiaalinen asema on heikko, joten Liisalle on myönnetty harkinnanvaraisesti Eteläisestä tullipiiristä uuden auton veronhuojennus⁽¹³⁾. Liisan mies on kuljettanut Liisaa kyseisellä autolla töihin. Auton hankintaa varten Liisa on myös saanut kunnalta avustusta auton hankintaan⁽¹⁴⁾. Poliisi on myöntänyt Liisalle vammaisen henkilön pysäköintiluvan⁽¹⁵⁾, jotta Liisan asioiminen autolla liikuttaessa on esteettömämpää. Lisäksi kunta on vielä myöntänyt Liisalle kuljetuspalveluina⁽¹⁶⁾ vapaa-ajan matkoihin 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa.

LÄHTEET:

- A A 5.3.1982/182. Tieliikenneasetus 53§. Viitattu 13.8.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820182>
- 28.6.1991/1015. Asetus lääkinällisestä kuntoutuksesta 3§, 1§, 2§, 3§. Viitattu 23.8.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19911015>
- A 9.10.1992/912. Asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 5a luku 26a§, 26b§, Viitattu 23.8.2011.
A 5.3.1982/182. Tieliikenneasetus 53§. Viitattu 13.8.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820182><http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920912>.
- A 18.9.1987/759. Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 12§, 17§, 18§, 19§. Viitattu 1.9.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>
- A 28.2.2002/166. Valtioneuvoston asetus asuntojen korjausavustusten jakoperusteista 2§. Viitattu 29.6.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020166>
- A 1649/2009. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tapaturmavakuutuslaissa tarkoitettusta haittaluokituksesta (1649/2009), Liite 1. Viitattu 8.10.2011. http://www.sosiaaliporssi.fi/File/14f61866-6cc2-408b-98b5-d9598ff14cd4/haittaluokka_liite.pdf
- Henkilöverotuksen käsikirja 2011. 2011. Verovuosi 2010. Verohallinnon julkaisu 43.11. Helsinki: Verohallinto.
- Invalidiliitto Ry. 2011. Ajankohtaista tietoa vuonna 2011. Invalidiliitto Ry:n internet-sivut. Viitattu 29.6.2011.
http://www.invalidiliitto.fi/portal/fi/tietoa_ ja_tukea/neuvonta/pieni_palveluopas/ajankohtaista_tietoa_vuonna_2011/
- Kela. 2011. Kansaneläkelaitoksen internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://kela.fi>
- L 30.12.2003/1281. Ajoneuvoverolaki 5 luku Vammaiselle myönnettävä vapautus 35§, 36§, 37§. Viitattu 20.8.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20031281>

LÄHTEET:

- L 20.8.1948/608. Tapaturmavakuutuslaki. Viitattu 8.10.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1948/19480608>
- L 4.6.1975/408. Asumistukilaki 1§-8§. Viitattu 13.7.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/19750408>
- L 3.4.1981/267. Tieliikennelaki 28 b§. Viitattu 26.8.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1981/19810267>
- L 3.4.1987/380. Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 8c§, 8d§, 9§. Viitattu 3.7.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>
- L 3.8.1992/734. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 5§, 6 a §. Viitattu 13.8.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920734>
- L 30.12.1992/1535. Tuloverolaki 98§, 126§ Viitattu 13.8.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921535>
- L 29.12.1994/1482. Autoverolaki 50§, 51§, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941482>
- L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki 7§, 18§, 19§, 22§. Viitattu 29.6.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- L 21.12.2004/1224. Sairausvakuutuslaki 4 luku Matkakustannusten korvaaminen 1§ - 8§. Viitattu 3.7.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041224>
- L 21.12.2004/1224. Sairausvakuutuslaki 5 Luku Lääkekorvaukset ja 6 Luku Lääkevalmisteiden korvattavuus ja tukkuhinta. Viitattu 3.7.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20041224>
- L 15.7.2005/566. Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista 3§, 9§, 12§, 14§. Viitattu 13.8.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050566>
- L 19.2.2010/133. Laki vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelusta 5§, 6§, 10§. Viitattu 29.6.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100133>
- L 30.12.2010/1326. Terveystieteiden laki 3 luku 24§. Viitattu 6.7.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

13.12.2011

37

LÄHTEET:

Leikas, J. Verohallinnon puhelinneuvoja. Puhelinkeskustelu 29.6.2011. Papunet. Sivusto kommunikoinnista ja selkokielestä. Viitattu 29.6.2011. <http://papunet.net/>

Poliisi. 2011. Vammaisen pysäköintilupa. Suomen poliisin internet-sivut. Viitattu 29.6.2011. <http://poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/37BC5B01825F85BBC2256BCA0036ACA3?opendocument>

Sosiaaliportti. 2011. Vammaispalvelujen käsikirja. Keskeiset vammaispalvelujen käsitteet. Terveys- ja hyvinvoinninlaitoksen ylläpitämä verkkopalvelu sosiaalialan ammattilaisille. Viitattu 6.12.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/tyovalineita/kasitteet/#ots2>

Sosiaaliturvaopas pitkäaikaissairaille ja vammaisille 2011-verkkajulkaisu järjestöjen työntekijöille. 2011. Useiden eri järjestöjen tuottama sosiaaliturvaan liittyvä verkko-julkaisu. Viitattu 4.12.2011. <http://www.sosiaaliturvaopas.fi/files/sosiaaliturvaopas/OPAS180511.pdf>

Trafi. n.d. Tieliikenne. Liikenteen turvallisuusvirasto. Trafin internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. <http://www.ake.fi/AKE/Verotus/Ajoneuvovero/Vapautus+ajoneuvoverosta.htm>

Tulli. 2011. Invalidille myönnettävä autoveronpalautus. Asiakasohje. Suomen tullin internet-sivut. Viitattu 1.9.2011. http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/julkaisut_ja_esitteet/asiakasohjeet/autoverotus/autotiedostot/001.pdf

Työkyvyttömyyseläkkeen hakeminen ja sairauspäivärahan ensisijaisuus. Eläketurvakeskus. Työeläkelakipalvelu. Viitattu 8.10.2011. <http://tyoelakelakipalvelu.etk.fi/fi/soveltamisohje/index.php?asiakirjanumero=7074>